

Tisdagen den 19 januari

Kl. 13.00–15.01

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp anmält Rolf Åbjörnsson som suppleant i finansutskottet under Jakob Forssmeds ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 19 januari–4 mars* till

suppleant i finansutskottet
Rolf Åbjörnsson (KD)

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2015/16:297

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:297 Långsiktiga villkor för lantbruket
av Eskil Erlandsson (C)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 februari 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 14 januari 2016

Näringsdepartementet

Sven-Erik Bucht (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2015/16:298

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:298 Sverige som företagareland
av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 februari 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 14 januari 2016
Näringsdepartementet
Mikael Damberg (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2015/16:303

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:303 Avskaffandet av kårobligatoriet
av Boriana Åberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 februari 2016.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och resor.
Stockholm den 14 januari 2016
Utbildningsdepartementet
Helene Hellmark Knutsson

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2015/16:FPM40 Direktiv om åtgärder avseende tillgänglighetskrav för produkter och tjänster *KOM(2015) 615* till socialutskottet

2015/16:FPM41 EU:s standardiserade resedokument *KOM(2015) 668* till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Konstitutionsutskottets betänkanden

2015/16:KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

2015/16:KU7 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2015/16:SfU9 Riksrevisionens rapport om aktivitetsersättning

Utbildningsutskottets betänkande

2015/16:UbU8 Anställning under viss kompletterande utbildning

Anf. 1 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman och åhörare! Rickard Nordin har frågat mig om Sveriges position i förhandlingen om en ny testmetod för bilars utsläpp samt hur jag ser på avgaskraven i USA jämfört med dem i EU.

Mitt fokus har varit att förändringarna i avgaskraven ska träda i kraft så fort som möjligt och att vi sedan ska få så skarpa krav som möjligt. Jag har i svaren på riksdagsfrågorna 2015/16:435 och 2015/16:436 detta riksdagsår i detalj redogjort för regeringens linje och klargjort att Sverige har varit ett av de EU-länder som starkast drivit på för slutkrav på samma strikta nivå som kommissionen velat se.

I den sista frågan påstår Rickard Nordin att avgaskraven är betydligt tuffare i USA än i EU. Kraven i USA och i EU är likvärdiga, men det finns skillnader i hur de tillämpas. En viktig faktor i framtagandet av nya testmetoder i EU för att mäta utsläppen i verklig körning har varit att ta fram ett mer harmoniserat system som tillämpas i både USA och EU.

Anf. 2 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Sverige har varit ett av de EU-länder som starkast har drivit på för slutkrav på samma strikta nivå som kommissionen har velat se, säger ministern. Jag kan faktiskt inte för mitt liv få ihop detta med vad någon annan än ministern säger.

Strax före jul kom Expressen med ett avslöjande. Det var efter vår tidigare debatt i ämnet; därav denna debatt. Då framkom att Sveriges position inte bara har varit att tillåta mer utsläpp än dem som kommissionen har föreslagit utan också att senarelägga ikraftträdandet. Hur hänger det ihop med att genomföra saker så snabbt som möjligt och så nära kommissionens förslag som möjligt, att starkast driva på för samma strikta krav som kommissionen? Sveriges position enligt Expressen, som också ministrarnas tjänstemän har bekräftat, var att se till att kraven träder i kraft ännu senare än vad kommissionen har föreslagit. Det här var från början sådant som skulle ha varit genomfört 2014. EU fattade beslut redan 2007. Nu väljer ministern ett ännu senare ikraftträdande.

För den som läser tidningen Ny Teknik finns en utmärkt redogörelse för vad som kan göras för att uppnå kraven. Det finns redan teknik för att se till att kväveoxidutsläppen inte blir så höga som de nu är. Men det kostar pengar. Det kostar ungefär 15 000 kronor, 11 000–16 000 kronor beroende på motor, men tekniken finns och det påverkar såklart priset på bilen och därmed också nybilsförsäljningen.

I vår förra interpellationsdebatt sa miljöministern att man har lutat sig mot Transportstyrelsens utredningar. Utredarna har uttalat sig i Ny Teknik om förhandlingarna. De säger att de fick instruktioner från Regeringskansliet. De röstade inte med Holland – Holland hade starkast och striktast krav – eftersom Sverige har en stark bilindustri. De säger ingenting om ett snabbare ikraftträdande eller tuffare krav. De säger att anledningen till att Sverige satte upp krav som gör att det går att släppa ut mer och med en senareläggning är en stark bilindustri.

Svar på
interpellationer

Kan ministern förklara varför Sverige inte drev på för tuffare krav? Kommissionen ställde tuffare krav. Holland ställde tuffare krav. Andra länder ställde tuffare krav. Sverige pekas ut av miljöorganisationer i Europa som det land som ställde de lägsta kraven.

Hur kan de krav som andra länder drev och som ansågs realistiska inte vara rimliga enligt Sveriges position? Hur kan det vara detsamma som att ”Sverige har varit ett av de EU-länder som starkast drivit på för slutkrav på samma strikta nivå som kommissionen velat se”? Hur stämmer det överens med verkligheten?

Anf. 3 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Debatten är inte ny. Vi har haft ett antal debatter, och jag har även besvarat ett antal skriftliga frågor, och jag hoppas att jag kan förtydliga och klargöra ytterligare en gång i kammaren att Sverige definitivt har varit ett av de länder som tuffast har drivit på för att få igång en ny körcykel i EU, vilket fler och fler nyheter även i svenska medier tyder på är nödvändigt. Jag skulle vilja höra från ledamoten Centerpartiets syn på om man är beredd att skjuta på det paket som är beslutat i EU för ikraftträdande i september 2017.

Jag ska försöka vara lite pedagogisk. Ikraftträdandet handlar om två steg. Det ena är att påbörja processen, steg ett, och det andra är steg två. Jag utesluter inte att vi senare kommer till ett steg tre, det vill säga ännu tuffare krav. Den diskussionen har ännu inte tagits upp i EU.

Det som har varit uppe till diskussion har varit att börja med en körcykel som bättre speglar verklig körning. Vi vet från svenska tester att Transportstyrelsen har varit tydlig med att bilar som körs i Sverige har högre utsläpp än de som finns med i testprotokollen från godkännandet av de bilmodellerna. Det har Sverige länge velat göra något åt. Jag har inte alls försökt ta kredd av att den här regeringen har tagit ytterligare starkare steg än vad tidigare svenska regeringar har gjort. Snarare har det varit tvärtom. Regeringen har fullföljt en linje som har varit i god tradition med tidigare svenska regeringars hållning i frågorna, det vill säga att driva på för tuffare och tydligare spelregler på miljösidan för bilbranschen.

Men det ska också handla om krav som går att implementera så att det blir en förändring i verkligheten – därav finns de två stegen. Det är steg ett som inte går lika långt, som börjar redan i september 2017, för att få igång systemet och göra tydligt för bilindustrin, bilkonsumenterna och samhället att steg tas åt det hållet. Diskrepansen minskas mellan de utsläppsvärden som finns i testcykeln och de utsläppsvärden som finns i verkligheten.

Steg två handlar om hur nära utsläppskraven kan komma till varandra. Det är helt riktigt att Sverige var ett av få länder som stödde kommissionens nivå. Däremot gjorde Transportstyrelsen bedömningen att nivån inte gick att genomföra vid exakt samma tidpunkt utan först ett år senare. I förhandlingen i den tekniska expertkommittén blev det inte en enighet om nivåerna. Det blev inte konformitetsfaktorn på 1,2 utan en högre faktor. Det var ett dåligt utfall i förhandlingen. Avvägningen som måste göras är om det hade varit bättre att inte få ett resultat i den förhandlingen utan i stället fortfarande hävda 1,2 – fast ännu betydligt senare än vad experterna i Sverige bedömer. Det var inte möjligt vid det tillfället. Vi landade, precis som har varit uppe i diskussionerna tidigare, på en konformitetsfaktor på 1,5. Sverige drev på för att det skulle bli 1,2.

Om Transportstyrelsen i tidningar ger en tolkning av instruktionen som säger att motivet skulle vara en stark bilindustri kan jag definitivt säga att källan inte är det instruerande departementet, mitt departement Miljö- och energidepartementet. Det är inte motiveringen till den instruktion som gavs från mitt departement.

Frågan ligger på ledamoten Rickard Nordin. Tycker du att paketet ska försenas, med resultatet att det kommer att fortsätta att bli höga utsläpp som är högre än testvärdena i EU?

Anf. 4 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Nej, självklart tycker jag inte att förhandlingen ska försenas. Det finns också gott om tid att fortsätta förhandlingen. Det är inte så att beslutet är klubbat. Om två veckor ska parlamentet rösta. Där finns diskussioner som går ut på att det finns gott om tid att förbättra förslagen. Tekniken finns. Det är där den största bristen finns i ministerns argumentation.

Ministern säger att det handlar om krav som kan implementeras. Men tekniken finns redan. Det här är krav som skulle ha varit införda redan 2014, men bilindustrin har jobbat för att de ska skjutas på framtiden. Kraven är högst rimliga, och tekniken finns. Det är en kostnadsfråga. Därför har man valt att skjuta problemet framför sig.

Det här är snarare ett problem, tycker jag, för att man inte tillämpar den teknik och den lagstiftning som redan finns på plats. Det gör ju att de som har ställt om, som faktiskt har anpassat sig till de nya kraven, blir missgynnade. Det tycker jag är tråkigt, för det rimmar inte alls med incitament till grön omställning.

Jag tycker att det är värt att ge Europas medborgare och den lilla del av bilindustrin som redan har ställt om och ligger i framkant lite mer tid till förhandlingar för att få till detta otroligt mycket bättre. Jag är övertygad om att det går.

Jag är fortfarande inte övertygad om att Sveriges position var så vällovlig som ministern säger. De papper som Expressen tog del av visar på att Sverige hade både betydligt högre konformitetsfaktorer och betydligt senare ikraftträdande än kommissionen hade på förslag från början. Därför tror jag att det är värt att lägga några extra månader på att se till att få det här på plats på ett mycket bättre sätt.

Men det finns fler krav och testcykler som är intressanta. I helgen hade SVT en nyhet om att bilaras koldioxidutsläpp också skiljer sig markant från testvärdena. Det här ligger till grund för sådant som befrielse från fordons-skatt för miljöbilar. Skillnaden har dessutom ökat med åren. Testerna reflekterar inte verkligheten.

Det är bra att det kommer nya tester på plats 2017 – förhoppningsvis också i september; det ligger ju i samma paket och inom samma tidsomfattning – eftersom man nu kan slå av batteriladdningen, göra bilarna lättare genom att plocka ut baksätet, använda särskilda däck och särskild asfalt, ha maximal medvind och så vidare. Men den nya testmetoden genomförs om knappt två år – i bästa fall.

Kommer miljöministern att agera på något sätt innan dess för att se till att de verkliga värdena reflekterar det som skattelagstiftning och annat försöker ta hänsyn till? Eller kommer ministern att låta det rulla på, precis

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

som man har gjort med de här sakerna, och tillåta att de här bilarna fortfarande släpper ut mer avgaser än vad lagstiftningen tillåter? Hur ser ministern på den delen när det gäller både kväveoxiden och koldioxiden? Och vilka besked kan hon ge till svensk bilindustri här i Sverige om hur vi kommer att agera för att upprätthålla de lagar och regler som vi har slagit fast från början?

Anf. 5 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Ledamot Nordin säger att det här är EU-regler som fastställdes redan 2014 och som borde tillämpas. Problemet är att det krävs beslut i expertkommittén för att man ska tolka och tillämpa reglerna som det nu sägs att de redan finns.

Om reglerna redan fanns skulle fallet med diskrepansen i utsläpp vara mycket enklare. I Sverige är det ren myndighetsutövning att agera när kraven inte uppfylls. Då utfaller olika konsekvenser av det – tillbakadragande av bilar, att man måste åtgärda problemen och så vidare. Det är för att vi saknar den möjligheten i EU just nu som vi måste fatta beslut och få de besluten på plats.

Jag är den första att erkänna att när det är 28 medlemsstater hamnar man inte alltid i samma bedömning. Inte ens i en expertkommitté är bedömningen av vad som är möjligt densamma när där sitter 28 medlemsländer som när där sitter ett land med en eller kanske flera myndigheter som gör en gemensam bedömning.

Självklart hade det varit bra om alla länder i EU hade gjort samma expertbedömning som Sverige. Då hade det funnits ytterligare skarpa krav.

Jag ska ändå påminna om – det kan vara bra för den vidare debatten – att bara detta att få till de här körcyklerna, som skärper kraven och speglar den verkliga körningen, i sig är ett otroligt viktigt steg för att minska utsläppen från bilarna och förbättra luftkvaliteten i våra städer. Jag tror att det vore vettigt att säkerställa att den processen börjar leverera redan i september 2017 och inte blir ytterligare uppskjuten.

Man kan göra bedömningen som jag hör ledamoten göra att om det här diskuteras i några månader till kommer vi att få betydligt skarpare regler. Ingen skulle bli gladare än jag om det var så. Men jag delar tyvärr inte den bedömningen. Jag delar bedömningen att bilindustrin i Europa kommer att ha betydligt lättare att utnyttja ett sådant läge till att skjuta regler som den tycker är väldigt jobbiga på framtiden.

Den oron är faktiskt mycket större, herr talman, än oron för om Sverige kunde ha agerat betydligt tuffare och därmed fått fram ett beslut i EU som var tuffare är det vi har fått. Jag konstaterar att Holland, det enda land som stod kvar vid sina bedömningar och därmed hade en tuffare bedömning, blev ensamt och inte fick till ett beslut som var tuffare. Sverige var med och gjorde jobbet för att se till att besluten kommer. Därmed blir det nya körcykler, som jag tror och vet är viktiga för luftkvaliteten om inte annat.

Jag delar alltså inte ledamotens bedömning att ytterligare några månaders samtal skulle göra att det automatiskt faller ut tuffare krav i EU. Jag tror att det är mycket farligare att låta den tiden gå till bilindustrin för att lobba mot regler som den har varit tydlig med att den tycker är jobbiga.

Ska vi vara vänner av bättre luft i de svenska städerna och minskade utsläpp från bilarna i Europa så fort som möjligt och dessutom få ett system som harmoniserar bättre med det amerikanska systemet – inte så att avgaskraven blir radikalt annorlunda utan så att tillämpningen blir tydligare – ska vi gå på det system som nu finns beslutat i EU.

Men om en vidare diskussion skulle leda till tuffare krav är det knappast Sverige som skulle gå gråtande ur den striden. Vi har tvärtom varit det land som har drivit på allra mest för att vi ska få tuffare krav.

Anf. 6 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Nu sa ministern själv att Holland har drivit en mycket tuffare linje än Sverige, så att Sverige har drivit den tuffaste linjen är knappast en sanning att räkna med. Det är det inte heller om man jämför de besked som kommissionen lämnade med förhandlingspositionerna, åtminstone de som har varit ute i medierna. Ministern får gärna berätta vad Sveriges förhandlingsposition faktiskt var om den inte överensstämmer med uppgifter och dokument.

Åter till koldioxidutsläppen från bilar. Även där skiljer sig testcyklerna ganska avsevärt från verkligheten. Kommer ministern att göra någonting innan de nya testmetoderna är på plats? De nuvarande skiljer sig ganska markant från vad som står i instruktionsboken för en bil och från verkligheten, och de ligger till grund för sådant som skatteregler och bonussystem. Är det någonting som ministern kommer att göra något åt innan nya testregler är på plats, eller kommer det här att få rulla på fram till september 2017, precis som i fallet med kväveoxiden? Under den tiden släpps det ut betydligt mer än avsett och rimligt enligt svensk lagstiftning.

Anf. 7 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag tackar ledamot Nordin för ytterligare en debatt i detta angelägna ämne. Jag kan försäkra ledamoten att regeringen är angelägen om att säkerställa att när man på den svenska marknaden får information, till exempel sådan viktig information som miljöinformation om produkter som bilar, ska den informationen vara korrekt. Man ska kunna lita på den. Konsumenten och företaget som beställer miljöprofiltransporter men också myndigheter och regering ska kunna lita på de uppgifterna så att man också kan planera allra bäst för att Sverige ska ta steg framåt mot en fossilfri transportsektor, där vi helt enkelt gör oss oberoende av fossila bränslen och minskar kvävedioxidutsläppen i våra städer.

En läxa som jag tror att det är oerhört viktigt att se – och som jag tror att även tidigare ministrar rimligen ser i backspegeln – är att när man som alliansregeringen gjorde bygger in miljösubventioner som till exempel den femåriga nedsättningen av fordonsskatt för ett segment av bilar, då hänger det med de bilarna. Det är rimligt – man får en premie, och man vet att den håller över tid.

Men fem år i den här sektorn är ganska länge. Nu kommer det uppgifter om att bilar släpper ut betydligt mer. Det är inga nya uppgifter. De är i samklang med de uppgifter vi har haft på kvävedioxidsidan. Det gör att man i backspegeln ser att det är ett problem att vi står med de löpande subventioner som alliansregeringen gav till de här miljöbilarna och som finns även i årets budgetar. Det kan absolut sticka i ögonen. Jag tror att vi ska ta den lärdomen med oss när vi tittar på och säkerställer att vi med

skatteincitament och andra förmåner verkligen premierar en teknikutveckling.

Jag ser att teknikutvecklingen går alltmer mot eldrift, som är oerhört bra ur luftmiljösynpunkt men också ur klimatsynpunkt. Men att de bränslen som görs i ett livscykelperspektiv inte leder till fossila utsläpp är också oerhört viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2015/16:289 om ofrivilliga äktenskap

Anf. 8 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Désirée Pethrus har frågat mig om jag tänker ta några initiativ för att inrätta en kontinuerlig och kommunrapporterad kartläggning kring hedersrelaterad brottslighet samt vilka initiativ jag är beredd att ta för att främja en effektivare brottsbekämpning gentemot hedersrelaterade lagöverträdelse, liknande det som bedrivs inom ramen för Forced Marriage Unit i Storbritannien.

Regeringen tar arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, däribland tvångs- och barnäktenskap, på största allvar. Utöver när det förekommer tvång är det i dag också straffbart att förmå någon att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse genom att utnyttja personens utsatta belägenhet, så kallat äktenskapstvång.

Det pågår arbete med att kriminalisera stämpling till äktenskapstvång. Därmed kommer det straffbara området att omfatta samtliga förstadium till äktenskapstvång. Därutöver har det införts ny civilrättslig lagstiftning för att stärka skyddet mot tvångs- och barnäktenskap. Det är till exempel inte längre möjligt för personer under 18 år att gifta sig enligt svensk rätt.

De internationella aspekterna medför emellertid att brottsligheten kan vara svår att utreda. Svårigheterna beror dock inte på det svenska regelverket, som förser våra brottsutredande myndigheter med bra verktyg för att kunna begära bistånd från utlandet. Däremot kan det av flera skäl vara svårt att få sådan hjälp. Exempelvis har varken Irak eller Syrien kontroll över hela sina territorier.

Våra utlandsmyndigheter har en allmän skyldighet att i skäligen omfattning lämna enskilda svenskar hjälp och bistånd vid behov. I dessa ärenden agerar utlandsmyndigheterna främst som en förmedlande länk mellan berörda personer och myndigheter i den svenska hemkommunen. Möjligheten att bistå utsatta personer i utlandet är dock ofta begränsad. Det är därför mycket viktigt att i första hand motverka att barn och unga som riskerar tvångs- eller barnäktenskap utomlands tvingas eller luras att lämna Sverige.

Socialtjänsten har i den strävan ett viktigt uppdrag, tydligt ansvar och möjligheter att ge stöd och hjälp till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, främst genom socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Utöver lagstiftning krävs naturligtvis myndighetssamverkan och insatser på flera plan för att förhindra hedersrelaterat våld och förtryck. Sådant arbete pågår också. Fokus ligger på kompetenshöjande insatser och åtgärder för att stärka myndigheternas insatser. Länsstyrelserna har en nyckelroll i detta arbete. Sedan 2003 stöder de samordningen i länen för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2016 ska de prioritera insatser som främjar användningen av förebyggande insatser mot sådant våld och förtryck, däribland tvångs- och barnäktenskap.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har sedan 2005 ett särskilt nationellt uppdrag att genomföra insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck, vilket även kommit att omfatta insatser mot att unga blir gifta mot sin vilja. Uppdraget har bidragit till ett långsiktigt och strategiskt arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, till en analys av utvecklingsbehoven samt till att samarbetet mellan myndigheter och mellan myndigheter och ideella organisationer har utvecklats. Sedan 2013 har länsstyrelsen dessutom ansvar för ett nationellt kompetensteam dit yrkesverksamma och ideella organisationer kan vända sig för att få vägledning i enskilda ärenden.

Särskilda insatser görs även hos polisen. Den nya polisorganisationen skapar förutsättningar för att bättre möta de särskilda krav som arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck innebär. Det gäller bland annat att utbilda poliser över hela landet och att genomföra metodutveckling för att öka förmågan att upptäcka och klara upp hedersrelaterat våld och förtryck.

Polismyndigheten har nu i uppdrag att senast i maj 2016 redovisa hur den arbetar med transnationella ärenden där det finns misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck, äktenskap mot den egna viljan eller barnäktenskap. Av redovisningen ska det bland annat framgå hur många ärenden av detta slag myndigheten hanterar, vilka rutiner som finns på området samt i vilken mån samarbete förekommer med Interpol, de internationella åklagarkamrarna, Utrikesdepartementet, Socialstyrelsen och Länsstyrelsen i Östergötlands län. Polismyndigheten ska också göra en bedömning av om det finns behov av fortsatta åtgärder på området och, om så är fallet, lämna en redogörelse för dessa åtgärder.

Det är positivt att Länsstyrelsen i Kronobergs län har tagit initiativ till en kartläggning av det slag som Désirée Pethrus nämner. Även om vi har kommit långt i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste kännedomen om dessa problem öka. Genom just större medvetenhet hos allmänhet och yrkesverksamma kan vi upptäcka och förebygga våld och förtryck i hederns namn.

Länsstyrelsen i Östergötlands län bidrar i dag aktivt till att sprida kunskap och metoder för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare kommer Polismyndighetens redovisning i maj att ge vägledning om – och i så fall hur – brottsutredningar kan förbättras. Som jag tidigare har aviserat kommer regeringen också att låta utvärdera 2014 års lagstiftning.

Regeringen kommer att noga följa utvecklingen för att vid behov överväga att vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 9 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är naturligtvis glädjande att ministern säger sig vilja följa utvecklingen avseende hedersproblematiken i vårt land och följa Polismyndighetens arbete med att förbättra

brottsutredningarna på området. Men jag tycker kanske inte att jag riktigt får svar på hur ministern ser på att inrätta en enhet som kan operera även utanför Sverige för att hjälpa alla de flickor som förs bort för tvångsgifte utomlands.

Min poäng med interpellationen är att lyfta fram det brittiska exemplet. Jag anser att vi borde ha ett liknande system eftersom det varje år förs ut flickor för att giftas bort utomlands med män som de själva inte har valt eller ens sett tidigare.

I Sveriges görs i dag inga regelbundna kartläggningar av hur utbrett tvångsgifte är, och kunskapen bland berörda myndigheter varierar kraftigt mellan olika regioner. Länsstyrelsen Östergötland tillhandahåller på regeringens uppdrag en stödtelefon, och statistiken ger indikationer om omfattningen av problemet. Av den framgår att 87 procent av alla som ringt till stödtelefonen – totalt ungefär 420 samtal – uppger att de på olika sätt är utsatta för en hedersrelaterad problematik.

Jag tänker särskilt på alla dem, oftast flickor, som lurats iväg, som sitter skräckslagna och inlåsta i ett hus i ett annat land och inom kort ska bli bortgifta. Vi vet av erfarenhet att många flickor känner att det inte finns något stöd att få. Det händer ingenting om de ringer exempelvis ambassaden.

Eftersom jag förra året hörde talas om Forced Marriage Unit besökte jag nyligen London. Det är alltså en enhet som arbetar mot tvångsäktenskap. Personalen, som rekryteras från både inrikes- och utrikesdepartementet, jobbar såväl nationellt som internationellt. De har till huvuduppgift att se till att ingen förs bort. De har dessutom ett speciellt domstolsdokument, ett rättsligt dokument som de kan använda när de är i ett annat land, för att ha rätt att hämta hem flickan.

Om man inte kan få ett avtal med ett land ser man i stället till att använda det som kallas för forced marriage protection order. Det ger rättsliga möjligheter att gå hem till den förälder som möjligtvis är kvar i Storbritannien och säga att denne inom 48 timmar måste tala om var flickan, eller om det är pojken, befinner sig och återföra henne eller honom. I annat fall kan föräldern häktas, och om barnet inte återförs kan det i förlängningen leda till fängelsestraff.

Det gör det mycket svårt för de familjer som tillämpar principen om tvångsäktenskap att dölja att någon är bortförd genom att kanske säga att barnet är på semester. Familjen får alltså en viss tidsfrist, annars kommer rättsliga åtgärder att vidtas. Sedan 2008 har nästan 900 sådana dokument utfärdats.

Jag vill påpeka att Storbritannien kommit oerhört mycket längre än Sverige i fråga om okonventionella metoder för att skydda och frita flickor som har rövats bort. Är det inte dags att vi försöker få till stånd en liknande verksamhet i Sverige? Det är syftet med min interpellation, och jag hoppas få svar av migrationsministern.

Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det här är ett ämne som under senare år blivit mer och mer debatterat, vilket är positivt. Det behövs verkligen.

Mycket har gjorts. Justitieministern nämnde bland annat de straffskärpningar som har gjorts, men samtidigt finns det anledning att vara ödmjuk med tanke på att problemet fortfarande finns. Enligt en tidigare

undersökning gjord av Ungdomsstyrelsen finns det 70 000 ungdomar som upplever att de inte fritt kan välja vem de ska gifta sig med.

Alla blir såklart inte misshandlade eller tvångsgifta, men det visar ändå att det är ett utbrett problem. Den yttersta konsekvensen är barnäktenskap, tvångsäktenskap, våld och till och med mord, vilket vi tyvärr haft ett par fall av i Sverige. Dessutom finns en del fall som man kan misstänka är hedersmord.

Det är viktigt att tänka på att både förebygga och hjälpa till när skadan är skedd. Det förebyggande arbetet tror jag är det allra viktigaste. För de drabbade är det en katastrof när de väl är i den situationen att de blivit bortförda och kanske tvångsgifta.

I det förebyggande arbetet har en partikamrat till oss i Socialdemokraterna, Arhe Hamednaca, jobbat mycket med detta när han var verksam på Fryshuset. Han är fortfarande verksam där. Då startade han Sharaf Hjältar. Det handlade om att unga killar skulle vara förebilder för andra unga killar och visa att man inte behöver fortsätta den gamla traditionen att kontrollera sina systrar och andra kvinnliga släktingar. Sedan har även Sharaf Hjältinnor kommit. Jag tror att denna typ av insatser är väldigt viktig. Projektet Elektra är ett annat exempel.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man börjar med de unga. Man ska såklart göra vad man kan för att nå fram också till dem som är äldre, men jag tror att det är lättare för dem som är yngre att ompröva sina åsikter och värderingar i de här frågorna.

När det gäller de akuta insatserna återstår mycket att göra. Det gäller till exempel skyddat boende.

För ett antal år sedan väddade Maria Barin om ett skyddat boende. Hon bodde i Skåne. Hon hade tidigare blivit bortgift mot sin vilja utomlands men lyckats fly och komma tillbaka till Sverige, men hon blev förföljd av sin familj. Hon bad om ett skyddat boende, men tyvärr fick hon inte det. Hon fick en egen lägenhet, men det var inte en skyddad adress. Det slutade med att hennes bror dödade henne. Han högg ihjäl henne med en kniv – otaliga knivhugg. Den historien är verkligen en tragedi, och en lärdom är just att det är väldigt viktigt med skyddade boenden. Ibland kan man behöva få skyddat boende i en annan kommun än där man bor eftersom situationen är så stark. Det gäller speciellt mindre kommuner.

Det kan finnas anledning att titta närmare på den modell man har i Storbritannien. Det är inte säkert att man kan överföra systemet till Sverige. Vi är ju olika länder, och det kan finnas delar i systemet som vi inte vill ha. Det kan också bli problem med gränsdragningar, till exempel om någon verkligen är på semester och ska återföras inom 48 timmar. Men jag tycker att detta är värt att titta på, och jag vet att man har gjort en hel del i Norge också. Jag tror att det är bra att man tittar på internationella exempel, och sedan får vi själva avgöra hur vi ska göra här. Det är ett kontinuerligt pågående arbete som inte tar slut inom den närmaste tiden.

Anf. 11 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANS-SON (S):

Herr talman! Tack, Désirée Pethrus, för interpellationen, som sätter fokus på en väldigt viktig fråga som är högt prioriterad för regeringen! Tack också till Hillevi Larsson, som bidrar bland annat med hur viktigt det är med de förebyggande insatserna.

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

Rent ideologiskt tror jag att detta handlar om hur vi ser på familjen och barnen. Vi säger ofta att våra barn är en gåva, och så är det, men vi äger dem inte. Barnen har egna rättigheter och är egna individer. Bland rättigheterna finns rätten att själv välja väg i livet. Kanske det allra viktigaste är att själv få välja vilken livskamrat man ska ha och vem man ska gifta sig med. Det är helt grundläggande.

Vi behöver visserligen inte gå särskilt långt tillbaka i historien ens i vårt eget land för att se gamla, konservativa strukturer med motsvarande syn på familjen och barnen, där barnen betraktades som en av familjens tillhörigheter och där föräldrarna skulle bestämma allt. Men det synsättet har vi brutit med. Varje barn är en individ och har egna rättigheter, och det vi nu diskuterar är en av de allra viktigaste rättigheter man har, nämligen rätten att själv få välja sin livskamrat och vilket liv man ska föra.

Detta är som jag sa oerhört prioriterat för regeringen. Vi följer inte bara utvecklingen, utan det pågår en lång rad insatser, både av förebyggande karaktär och för att kunna klara upp de brott som förekommer. Låt mig nämna några av dem.

Vi har en ny lagstiftning när det gäller äktenskapstvång sedan den 1 juli 2014. Där är vi nu på väg att lägga fram förslag om att också kriminalisera stämpling till äktenskapstvång, det vill säga när man förbereder eller uppmannar till de här brotten. Där täpper vi till en lucka som har funnits i lagstiftningen. Vi har beslutat om detta strax före jul, och vi kommer med en proposition om det till riksdagen.

Länsstyrelserna har sedan 2003 i uppdrag att samordna verksamheten och att samordna insatserna för att upptäcka den här typen av brott i tid. Länsstyrelsen i Östergötland har sedan 2005 ett särskilt uppdrag med nationellt ansvar, och sedan 2013 har man dessutom ett nationellt kompetenssteam knutet till sig som gör ett oerhört viktigt arbete med att stödja landets socialtjänster. Man ska slutredovisa sitt arbete till regeringen 2017.

Sedan har vi det viktiga arbete som polisen och åklagarväsendet utför när det gäller hedersrelaterade brott, äktenskapstvång och barnäktenskap. Där har polisen ett uppdrag att redovisa hur man arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck. Det ska redovisas till regeringen i maj 2016. Då handlar det inte bara om att redovisa hur man arbetar, utan man ska också lämna förslag på åtgärder för att stärka arbetet.

Désirée Pethrus sätter fingret på två frågor som jag tycker att det är viktigt att vi vidareutvecklar tillsammans. Det ena är hur vi ser till att få en mer löpande kartläggning och analys av hur det ser ut i landet. Jag skulle vilja att vi tar fram ett metodstöd för hur man genomför kommunala kartläggningar. De är inte lätta att göra, men det måste fram ett sådant metodstöd, och det arbetet ska vi gå igång med.

Det andra är att vi också måste vidareutveckla samarbetet med andra länder för att kunna hjälpa de barn som har skickats utomlands. Här måste vi gå via ambassaderna, men jag tittar gärna på hur man har gjort i exempelvis Storbritannien i sådana här fall.

Anf. 12 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Jag upplever att det finns ett engagemang. Jag tror att vi båda vill komma fram i de här frågorna. Detta med metodstöd och att utveckla samarbetet med andra länder tror jag är en jättebra idé.

Britterna jobbar en del med sina forna kolonier och det brittiska samväldet, där man har många naturliga kontakter. Jag tror att vi skulle kunna använda vårt bistånd som påtryckningsfaktor i samtalen med olika länder. Många länder vill väl nu, med de nya hållbarhetsmålen inom FN, visa att man jobbar med jämställdhet och att förebygga ojämställda relationer. Förhoppningsvis innebär det att man också vill motverka tvångsäktenskap, som ju i någon mån har kommit upp på både EU:s och FN:s agenda.

Jag hoppas att Sverige kan börja med att inleda sådana samtal. Jag skulle gärna se att något sådant kommer till stånd.

Rätten att fritt ingå äktenskap och bilda familj slås fast i artikel 16 i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna. På det sättet har vi ett internationellt ramverk att utgå från. Ingen ska behöva bli tvingad att gifta sig.

Precis som Hillevi Larsson sa tidigare gjorde Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor en studie som visade att ungefär 70 000 ungdomar i åldern 16–25 år upplever att de inte fritt kan välja vem de vill gifta sig med. Vi har fortfarande alldeles för bristfällig statistik när det gäller hedersbrott. Där behöver vi bli bättre, och vi behöver också se till att ha en ordning där flickor, som det ju oftast handlar om, har någon att vända sig till konkret. Den möjligheten har man i Storbritannien gett dessa flickor genom olika appar och telefonlinjer, och det gäller både om de befinner sig i landet och om de är bortförda. Detta är väldigt konkret.

Även om vi har tagit fram olika sorters lagstiftning under alliansregeringen – vi införde förbud mot äktenskapstvång, vi höjde straffen och så vidare – är det mycket som kvarstår och som vi kan göra för att de som har förts bort också ska komma hem. Här behövs det konkreta insatser, och jag tycker att den brittiska enheten är något som är värt att studera vidare för ministern.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga. I medierna hörde vi i går om asylsökande barn som är gifta. Vi vet inte om de har blivit tvångsgifta som barn eller inte, men det handlar uppenbarligen om barnäktenskap. Här skulle kanske Socialstyrelsen behöva ta fram riktlinjer eftersom kommunerna gör olika. Det känns som att vi behöver tydliga riktlinjer. Jag skulle gärna vilja höra en kommentar om det från migrationsministern.

Sedan finns det två andra saker. Det ena är att man i Storbritannien också gör en flaggning av brott. Man gör alltså en särskild kodning som följer ärendet hela vägen, vilket gör att man får en mycket bättre insyn i hur omfattande problematiken är. Det andra är att jag i en motion här i riksdagen driver frågan om att vi bör ha en lagstiftning som särreglerar hedersbrott. Det handlar alltså om en särskild brottsrubricering, vilket vi ska diskutera här i morgon på ett seminarium med Glöm aldrig Pela och Fadime.

Jag skulle gärna vilja höra lite kommentarer om hur ministern ser på de frågorna också.

Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag kan bara instämma i det som har sagts. Det behövs samarbete med andra länder och kartläggning av vilka fall vi ser i Sverige och hur de hanteras. Det är viktigt att det hanteras på ett bra sätt i hela landet. Det finns ju en risk att kompetensen skiftar i olika delar av landet. Det är såklart en resursfråga också, men man ska kunna känna sig trygg

var man än är i landet. Det får heller aldrig bli så att brist på bostäder gör att kommuner bollar de utsatta mellan sig för att ingen vill stå för det skyddade boendet – sådana fall har tyvärr funnits.

Sedan tror jag att det är viktigt med samarbete med skolan, såklart, men även mellan socialtjänsten och polisen. I fallet med Maria Barin, som jag tog upp tidigare, fanns det ingen samordning däremellan. Jag tror att förloppet kanske hade kunnat förebyggas om man hade haft en riskanalys från polisen. Hon var faktiskt dödshotad. Det borde i sig ha lett till att hon fick skyddat boende. Men det fanns inte samarbete. Jag tror att det behöver finnas i så här allvarliga fall. Det fanns en lång historia. Hon hade redan blivit bortgift. Jag tror att hon var så ung som 14 år när hon blev bortgift utomlands. Efter det hade hon under lång tid levt under hot i Sverige. Jag tror alltså att det är väldigt viktigt att de som har med fallen att göra samverkar.

I första hand är det killar som utför mordet. Vi har inte haft så många, men det är tyvärr några stycken. De unga killarna blir utvalda just för att de är så unga, för man tänker att de ska få en kortare påföljd. De är på ett sätt både förövare och offer i den här situationen. Det är klart att de måste vara ansvariga för sina handlingar, men de har också blivit pressade till detta. Jag tror att man måste förebygga mer i de situationerna. Det är det viktigaste.

Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Som jag var inne på i mitt tidigare anförande är det ett antal frågor som vi måste fortsätta att arbeta med.

En sådan fråga är just hur vi utvecklar samarbetet med andra länder. Nu har britterna en särskild situation med sina särskilda relationer med ett antal länder som de tidigare har varit kolonialmakt för. Det gör att de jobbar med Pakistan, till exempel, på ett annat sätt än vad vi kanske har kunnat göra. Å andra sidan är det kanske inte Pakistan som är det viktigaste för oss att inrikta oss på. För oss kan det handla om Syrien. Det kan handla om Irak. Det kan handla om Iran. Det kan handla om Turkiet. Vi bör, så att säga, utveckla möjligheterna tillsammans med de länderna för att samarbeta bättre. Sedan får vi väl återkomma till i vilken form det ska ske, om det ska vara någon särskild enhet och hur man ska jobba mellan UD och andra departement, men det är i alla fall en modell. Jag tittar gärna på hur Storbritannien och Norge arbetar med det här.

Annars har vi redan en lång rad åtgärder på gång. Vi kriminaliserar stämpling till äktenskapstvång, vilket innebär att vi täpper till den lucka som dessvärre lämnades i den gamla lagstiftningen, den lagstiftning som antogs 2014. Nu täpper vi till den så att vi får ett heltäckande lagstöd när det gäller kriminalisering av hela förberedelsestadiet när det gäller den här typen av brott.

Vi utvecklar polisarbetet. Jag ser fram emot den redovisning som polisen ska lämna till oss i maj. Där tittar man på hur man själv, nationellt, jobbar men också på hur man arbetar tillsammans med Interpol och med Utrikesdepartementet och internationellt för att kunna lösa en del av de här problemen.

Sedan gör vi det som jag sa i mitt förra anförande. Vi ska ta fram ett metodstöd för den kommunala kartläggningen. Jag tror att det är viktigt. Vi ska också, tycker jag, utvärdera 2014 års lagstiftning om äktenskaps-tvång. Jag kommer ihåg att när vi behandlade den i riksdagen hade vi från vår sida en del tveksamheter kring om det verkligen skulle vara en effektiv lagstiftning, om det verkligen skulle fungera. Vi behöver något mer underlag innan vi kan stå på fast mark när det gäller en utvärdering. Men att vi ska göra en sådan utvärdering tycker jag är viktigt. Det ska vi göra så snart vi har ett något större underlag.

Désirée Pethrus lyfter ytterligare ett par frågor, däribland den frågeställning som kom upp i går när det gäller ensamkommande barn som uppger att det finns vuxna som de är gifta med. Jag fick ett par mediefrågor i går om det och intervjuades om detta. Jag var väldigt tydlig i det jag sa: Barn är barn och ska behandlas som barn. Vuxna är vuxna och ska behandlas som vuxna. När socialtjänsten utreder de fallen är det viktigt, tycker jag, att man faktiskt utgår från att barn är barn. Jag sa också att jag tycker att alla kommuner som gör de här placeringarna ska göra som Göteborg. Barnet ska behandlas som ett ensamkommande barn, medan den vuxna i den relationen ska tas om hand av Migrationsverket.

Jag inser att det finns en gråzon och att det finns en del svårigheter i de enskilda fallen. Men detta måste vara utgångspunkten. Vi ska inte indirekt medverka till att erkänna barnäktenskap. När det gäller en del av de här äktenskapen kan det nämligen mycket väl finnas en grund där man helt enkelt har tvingats till äktenskap, och man lever i ett förhållande under stort förtryck.

Anf. 15 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Tack, justitie- och migrationsministern, för svaret! Ja, jag tror att det är oerhört viktigt att vi är väldigt tydliga när det gäller de här frågorna och att vi inte låter oss landa i detta: Ja, ja, men de här flickorna kommer från den här kulturen, och de får ha den här lagstiftningen. Samma lagstiftning ska gälla för alla som är i Sverige och som vill vara en del av Sverige. Det är oerhört viktigt, tycker jag. Vi får inte lämna flickor därhän.

Det som jag tyckte var så fascinerande när jag mötte det brittiska teamet var att flickan – det kunde också vara pojken – så tydligt var i fokus. Här i Sverige är det så här: Du kommer hit. Du kommer till en rättsstat där du känner att du är trygg ända tills det här händer och du är bortförd och ringer någon på Utrikesdepartementet eller på någon ambassad. Då är du ganska ensam. Man säger då att man inte har särskilt mycket att erbjuda.

Det har ju blivit så att svenska organisationer ibland får agera på annan mark, helt enkelt. Det är inte någon bra utveckling. Det är den svenska rättsstaten och Sveriges polis som ska agera. Jag hoppas en hel del på det ministern tar upp, att Polismyndigheten till maj 2016 ska ta fram lite förslag. Där hoppas jag att vi kan enas om någonting.

Men, som sagt, det jag verkligen vill betona är: Vid sidan av det som naturligtvis ska vara det förebyggande arbetet och myndighetssamverkan, som är oerhört viktigt för att förebygga, måste vi ha instrument. De har två instrument i Storbritannien. Det handlar om att hämta flickan på plats. Och fungerar inte det med avtal har man den andra möjligheten: att se till att föräldern snarast presenterar var barnet befinner sig.

Det är två rättsliga dokument. Jag skulle vilja att vi får någonting liknande i Sverige. Det kommer jag i alla fall att fortsätta att driva tills jag ser någon förändring.

Anf. 16 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka Désirée Pethrus för interpellationen.

Vi börjar inte från noll – tvärtom. Det här är ett arbete som har pågått under en ganska lång tid. Jag pekar på att länsstyrelserna fick det här uppdraget redan 2003. Och sedan 2005 har Östergötland ett särskilt uppdrag. Sedan bygger vi successivt ut verksamheten och ser till att stärka lagstiftningen och utveckla de samarbeten som behöver utvecklas.

Jag har pekat på ett par saker som vi måste göra. Det ena gäller de kommunala kartläggningarna, som tas upp av Désirée Pethrus i interpellationen. Vi måste hitta ett metodstöd för dem. Det är inte lätt att genomföra, men vi ska verkligen göra vad vi kan för att försöka hitta metoder för detta. Det andra handlar just om att utveckla samarbetet med ett antal länder som är aktuella.

Vilka diplomatiska medel vi använder oss av får vi ta från fall till fall. Ofta kan man lösa sådana frågor betydligt enklare än vad man kanske tror bara genom att sätta sig ned och prata om dem. Jag hade så sent som i dag ett möte med den marockanske talmannen där vi talade om marockanska barn här i Sverige och andra avvisningsärenden som vi måste lösa tillsammans. Sätter man sig ned och talar med varandra och lyfter upp det på den nivån brukar man kunna lösa en hel del problem. Det ska vi nu också göra när det gäller den här delen.

Vi ska också titta på hur andra länder gör det. Storbritannien har ett system som skiljer sig lite grann från vårt. Det gäller både förvaltningsstruktur och vilka möjligheter domstolar har att agera. Tanken med att jobba riktat särskilt mot olika länder tror jag att vi absolut måste kunna bygga vidare på. Med det vill jag än en gång tacka för interpellationsdebatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2015/16:283 om genomförande av Bostadsplaneringskommitténs förslag

Anf. 17 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Ola Johansson har frågat mig om jag tänker verka för att Bostadsplaneringskommitténs förslag ska genomföras enligt föreslagen tidsplan eller om jag är beredd att fördröja genomförandet i avvaktan på Indelningskommitténs slutsatser.

Bostadsplaneringskommittén har föreslagit en ny lag om regional fysisk planering med planerat ikraftträdande den 1 januari 2019. Enligt förslaget ska de samverkansorgan som avses i lagen om samverkansorgan i länen och de landsting som avses i lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län svara för att inom respektive län bedriva regional fysisk planering. I Gotlands län ska Gotlands kommun ha i uppgift att bedriva regional

fysisk planering, och i övriga län ska landstinget ha uppgiften. Enligt kommitténs förslag ska det finnas ett regionalt fysiskt program antaget i varje län senast år 2022. Kommitténs förslag innebär att de aktörer som ska svara för den regionala fysiska planeringen i vissa fall kommer att behöva förstärka sin kompetens när det gäller sådan fysisk planering.

Bostadsplaneringskommitténs betänkande har under hösten 2015 varit på remiss, där det sista remissvaret kom in till Regeringskansliet den 4 december 2015. Arbete pågår nu med att sammanställa och analysera remissvaren inför regeringens bedömning av förutsättningarna för att genomföra kommitténs förslag. Detta arbete kommer att pågå under våren 2016.

Indelningskommittén har i uppdrag att föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 augusti 2017. Dessförinnan ska kommittén senast den 29 februari 2016 till regeringen lämna en delredovisning som innefattar en lägesbeskrivning av dialogen med berörda parter, förslag på den fortsatta processen och en redogörelse för behovet av eventuella kompletteringar av uppdraget. Om kommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019 ska kommittén lämna ett delbetänkande senast den 30 juni 2016.

Regeringen har ännu inte tagit ställning till Bostadsplaneringskommitténs förslag, och förutsättningarna för en ändrad länsindelning är under utredning. Det framstår dock inte som otänkbart att det kan uppstå vissa oönskade konsekvenser om Bostadsplaneringskommitténs förslag genomförs utan att man beaktar eventuella ändringar i länsindelningen. Det kan exempelvis finnas en viss risk för förgävesarbete hos de ansvariga aktörerna om den organisation som ska sköta den regionala fysiska planeringen behöver justeras på grund av en ändrad länsindelning. Mot den bakgrunden anser jag att det är nödvändigt att hänsyn tas till Indelningskommitténs arbete för att en regional fysisk planering ska få en ändamålsenlig utformning.

Detta innebär inte att Bostadsplaneringskommitténs förslag läggs på is. Redan i juni 2016 ska Indelningskommittén redovisa om kommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019. Det innebär att det redan i sommar kommer att finnas möjlighet att bedöma hur det fortsatta arbetet med genomförandet av Bostadsplaneringskommitténs förslag ska bedrivas. Genomförandet av Bostadsplaneringskommitténs förslag behöver således inte försenas.

Anf. 18 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Tack för ditt svar, statsrådet. Det bekräftar min farhåga. Regeringen tycker att det är ett problem att det samtidigt pågår en översyn av länsindelningen och kommer därför att kunna dröja med genomförandet av Bostadsplaneringskommitténs förslag. Det står skrivet i stjärnorna när vi får det hit till riksdagen för beslut. Det har rättare sagt lagts på is. Det som göms i snö kommer upp i tö, för att använda ett för dagen aktuellt ordspråk.

Det ger dubbel osäkerhet. De regioner som är beredda att gå före – till exempel de 15 undertecknare av debattartikeln i Svenska Dagbladet den

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

15 oktober som jag citerar – vill kunna förbereda sig och redan ha en organisation på plats 2019. De blir osäkra, eftersom alltsammans hänger på om och när Indelningskommittén presenterar ett förslag som kan accepteras av riksdagen. De regioner som av någon anledning kan komma i fråga för en annorlunda indelning lägger nu all sin energi på att försöka påverka Indelningskommittén när de i stället borde ha klara riktlinjer för att kunna förbereda sig för regionplanering.

Herr talman! Jag är hallänning och känner en tillförsikt för det egna länets förmåga att hantera regionplaneinstrumentet. Jag vet att Region Halland, Länsstyrelsen i Halland och kommunerna redan har den kompetensen. Några av oss har till och med redan varit med och tagit fram en gemensam plan för Göteborgsregionen inom vårt kommunalförbund GR. För oss hallänningar vore det en styrka och är något vi väntar på att kunna planera för en halv miljon invånare redan till 2030 som en sammanhållen tillväxtregion mellan Göteborg och Malmö. Nog om det: Håll Halland helt!

Alliansregeringen tillsatte den parlamentariska Bostadsplaneringskommittén 2013. Utredningen presenterade sina förslag i enighet sommaren 2015. Då var bostadsministern mycket entusiastisk. Men på senare tid har det tystnat kring Bostadsplaneringskommitténs förslag. Om regeringen undantagsvis beskriver hur man tänker möta det alltmer akuta behovet av bostäder i landet nämns inte regionplanering alls. Nu är det nya blocköverskridande samtal som gäller, med andra frågeställningar. Vi ser fram emot det.

Jag minns tidigare debatter med statsrådet där han gärna och ofta framhöll just Bostadsplaneringskommittén som ett exempel på sådana blocköverskridande samarbeten. Det var måhända väl optimistiskt, eftersom kommittén bara hade ett uppdrag. Det var att utreda olika alternativ för att kunna genomföra fysisk planering på regionnivå. Men ändå: Mehmet Kaplan skröt, som om detta skulle lösa allt.

Det var Alliansen som tillsatte kommittén, gav uppdraget och bjöd in Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna att delta. Utredningen var enig, och remissvaren har varit positiva. Nu är det den rödgröna regeringen som svävar på målet. Vilket är det förgävesarbete som man talar om, och vilka är det i så fall som drabbas? Vilken hänsyn är det som måste tas till Indelningskommittén? Inser inte regeringen att det arbetet kommer att kunna ta väldigt lång tid?

Herr talman! De besked som gavs i ministerns svar är svävande. Om det är så att den slutliga indelningen ska inväntas kommer inte någon regionplanering att kunna påbörjas 2019 som Kaplan utlovar. Inget län kommer att ha någon regional plan färdig för fysisk planering till 2022 års slut eller ens början.

Vi är överens om hur viktigt det är att ansvaret för att planera fördelas på fler händer och att regionerna har en särskild betydelse nu när 700 000 bostäder ska fram till 2025 och en ökande befolkning med 1 miljon personer till 2025 ska fördelas över landet och inte bara i storstäderna.

Tyvärr innehåller ministerns svar inte heller denna gång svar på frågor vi ställer om bostadskrisen och på vilket sätt vi nu ska få fart på planering och byggande av de tiotusentals fler bostäder som behövs nu och de närmaste åren.

Anf. 19 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag tackar Ola Johansson för uppföljningsfrågorna.

Ola Johansson säger ”om och när” Indelningskommittén kommer med förslag. Det var dock precis det jag redogjorde för i mitt inledningsanförande, Ola Johansson. Det kan finnas en viss risk för förgävesarbete hos de ansvariga aktörerna om den organisation som ska sköta den regionala fysiska planeringen behöver justeras på grund av en ändrad indelning av länen. Därför är det viktigt att ta hänsyn till Indelningskommitténs arbete, för att en regional fysisk planering ska få en ändamålsenlig utformning.

Det gäller inte ”när”, men ”om” stämmer ju, Ola Johansson. Det är nämligen inte säkert att Indelningskommittén kommer med de här förslagen. ”När” är dock helt riktigt, och det redogjorde jag för i inledningsanförandet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 augusti 2017, men innan dess kommer kommittén senast den 29 februari i år att till regeringen lämna en delredovisning som innefattar en lägesbeskrivning av dialogen med berörda parter, förslag på den fortsatta processen samt – och det här är viktigt – en redogörelse för behovet av eventuella kompletteringar av uppdraget.

Om det är så att kommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019 ska kommittén nämligen lämna ett delbetänkande senast den 30 juni i år. Det är alltså egentligen inga konstigheter; svaret på frågan ”när” finns svart på vitt. När det gäller frågan ”om” ska kanske varken jag eller Ola Johansson spekulera, eftersom kommittén faktiskt är rätt så kompetent att komma fram till olika typer av förslag.

Anf. 20 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag tackar Mehmet Kaplan för genmälet.

Jag upprepar vad de ledande politiska företrädarna för 15 regioner skrev på Svenska Dagbladets debattsida den 21 oktober 2015: ”Vi uppmantrar regeringen att fullfölja Bostadsplaneringskommitténs förslag enligt tidplan. Det är ett viktigt steg i riktning mot en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling i hela Sverige, som gör oss starkare rustade att möta den globala konkurrensen!”

Alliansregeringen tillsatte Bostadsplaneringskommittén år 2013. Den rödgröna regeringen har inte gjort någonting åt förslagen förutom att ta emot dem och tacka. Det är lätt att ana att det hänger ihop med Indelningskommitténs arbete, som enligt direktiven man gav ska presentera förslag som gör Sveriges län och landsting väsentligt färre. Ministerns svar bekräftar vår oro att detta kommer att dröja och att förändringarna av indelningen kommer att bli omfattande.

Ministern svarar att det är nödvändigt att hänsyn tas till Indelningskommitténs arbete för att en regional fysisk planering ska få en ändamålsenlig utformning. Men vad är det som hindrar att de blivande regionerna från början vet vad som gäller och riggar en organisation för det de ska göra, och att förslaget kommer till kammaren för beslut innan Indelningskommittén är färdig?

Bostadsplaneringskommitténs föreslagna tidsplan, det vill säga den som ledande politiska företrädare för 15 regioner uppmanar regeringen att hålla sig till, är att en ny lag om regional fysisk planering ska träda i kraft

den 1 januari 2019. Ett regionalt fysiskt program ska vara antaget i varje län senast år 2020. Ska detta bli verklighet måste arbetet påbörjas nu.

Ministerns bedömning att Indelningskommitténs slutsatser kan inväntas utan att genomförandet av Bostadsplaneringskommitténs förslag behöver försenas är en önskedröm. Vi som är engagerade i länen vet att frågan är mer komplex än så. Indelningskommittén ska i juni i år redovisa om det är möjligt att genomföra en ny regionindelning redan den 1 januari 2019, men det handlar i så fall om huruvida det är någon region som vill och kan gå före. Slutliga förslag på en ny indelning av län och landsting ska presenteras först hösten 2017, och inte ens regeringen själv vågar väl hoppas att regionkartan kan vara omritad förrän 2023.

Bostadsplaneringskommitténs förslag är till skillnad från Indelningskommitténs väl förankrade i riksdagen och över blockgränserna. Förslagen är dessutom, tvärt emot vad regeringen tror, fullt genomförbara oberoende av var regiongränserna går. Människor som pendlar till sitt arbete, tar sig till sina fritidssysselsättningar, hälsar på sina vänner och släktingar och tar sig hem till sin bostad bryr sig inte om ifall de reser över en länsgräns eller inte.

Låt mig alltså påminna om att regionerna vill att Bostadsplaneringskommitténs förslag ska genomföras enligt tidsplan. Region Skåne, Stockholms läns landsting och Västra Götalandsregionen hör till undertecknarna av den debattartikel jag citerat i interpellationen och i mitt svar här. Det betyder att även stora regioner vill ha ett bättre samarbete mellan kommuner, regioner och staten när det gäller planering av bostäder och infrastruktur.

Jag väddar därför till ministern att påskynda arbetet med Bostadsplaneringskommitténs förslag och inte invänta Indelningskommitténs eventuella framgångar med att rita om landets karta.

Anf. 21 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag tackar Ola Johansson så mycket för uppföljningskommentarerna. Det var egentligen ingenting nytt i det Ola Johansson sa, utan det verkar finnas en åsiktsskillnad här.

Ola Johansson menar att vi inte behöver vänta in ens det delbetänkande som kommer inom sex månader, alltså i juni det här året, och jag menar att det är för att värna både våra regioner och de människor som eventuellt skulle börja jobba med dessa frågor som vi behöver ha det i beaktande. Det är ett arbete en regering behöver göra för att inte i efterhand vara efterklok och säga att vi inte tänkte på det.

Anf. 22 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Kaplan för att vi har haft den här debatten. Om än det har varit svävande svar har den varit klargörande. Vi kan inte räkna med att Regionplaneringskommitténs förslag, trots att det var enhälligt, kommer att börja presenteras för oss här i riksdagen förrän Indelningskommittén åtminstone kommit ett steg längre i sitt arbete. Det menar jag är alltför länge.

De regioner vi har och de regioner vi kommer att få har, som jag sa tidigare, den kompetens och den kapacitet som behövs för att påbörja det angelägna arbetet att planera för bostäder. Människor som lever nära en länsgräns – jag är själv en av dem – känner inga svårigheter och känner

heller inte till vilka problem en eventuellt nydragen läns- eller regiongräns skulle kunna innebära för deras möjligheter att arbetspendla, röra sig över gränser, delta i fritidsaktiviteter eller åka hem.

Även om regeringen just nu försöker hindra detta i Öresundsregionen tror jag att de nuvarande regionernas och kommunernas förmåga och vilja att samverka över gränserna – såsom man har gjort i Göteborgsregionen, där Kungsbacka har varit delaktigt – ska kunna skapa den bästa livsplatsen åt människor oavsett deras bostadsadress eller härkomst.

Det är beklagligt att ministern inte kan ge bättre besked och att angelägna reformer på bostadsområdet dröjer.

Anf. 23 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Tack för att du lyfter upp den här viktiga frågan, Ola Johansson! Jag tror att alla som följt debatten eller läser protokollet faktiskt vet att det jag sa var väldigt tydligt. Det finns inget dolt eller mellan raderna i det jag sa i mitt inledningsanförande. Det finns också skriftligt, Ola Johansson.

Det är inte så att vi ska vänta i flera år med detta, utan det kommer ett delbetänkande senast den 30 juni om det är så att Indelningskommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft 2019.

Det är möjligt att det blir krångligt när vi talar om olika årtal. Det är många år till 2019. Men 2016 är i år; vi bytte ju årtal vid årsskiftet. Vi har bara sex månader på oss tills vi faktiskt vet vad som kommer att gälla.

Jag har stått i den här kammaren många, många gånger och debatterat med statsråd som har sagt att det kommer en utredning eller ett delbetänkande. Även om det har varit svårt att ta in det har jag förstått att okej, det kommer att dröja några månader och sedan vet vi med mer säkerhet vad det här får för konsekvenser.

De här förslagen, som Ola Johansson själv har varit med att ta fram i Bostadsplaneringskommittén, är viktiga. Det är därför som jag tidigare både i den här talarstolen och i medierna har sagt att det är viktiga förslag som kommittén har lagt fram. En del av dessa förslag kommer att kunna bedömas efter deras egentliga vikt och värde. Men när Indelningskommittén bara har några månader kvar tills den ska lämna sitt delbetänkande tycker jag att det är lämpligt att vänta in det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2015/16:285 om regeringens råd för digitalisering

Anf. 24 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Erik Ottoson har frågat mig vad som vore ett önskat utfall av Rådet för digitalisering av det offentliga Sveriges arbete samt vilka befogenheter som rådet kommer att ha. Erik Ottoson har vidare frågat mig på vilket sätt rådet kan komma att agera utöver de initiativ som rådsledamöterna själva tar inom sina respektive organisationer.

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

Låt mig börja med att beskriva det långsiktiga arbete som regeringen har initierat kring digitaliseringen av det offentliga Sverige. Min och regeringens målbild är att Sverige ska fortsätta att vara en ledande it-nation och att vi ska befästa vår position som en av de ledande i världen inom digital förvaltning. Därför har regeringen beslutat om en särskild satsning på e-förvaltning under 2015–2018 – ett program för digital förnyelse av det offentliga Sverige.

För att genomföra programmet har regeringen under 2015 vidtagit flera nya insatser som bygger på en nära samverkan mellan olika aktörer. För det första har en ny enhet för e-förvaltning inrättats vid Näringsdepartementet för att driva arbetet framåt. För det andra har Ekonomistyrningsverket, ESV, fått i uppdrag att ge stöd till regeringen samt till de statliga myndigheterna för deras insatser inom området. För det tredje har en avsiktsförklaring undertecknats av regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, för digital förnyelse av det offentliga Sverige. För det fjärde samarbetar regeringen med e-Sam, som är ett frivilligt program för digital samverkan med ett femtontal myndigheter och SKL.

En viktig del i arbetet är inrättandet av ett råd för digitaliseringen av det offentliga Sverige. Det är en rådgivande grupp med uppgift att bistå regeringen i arbetet med att digitalisera den offentliga förvaltningen. Uppgifterna är dels att bistå regeringen genom att vara ett forum för strategisk diskussion mellan regeringen och företrädare för myndigheter, kommuner och landsting, dels att identifiera och diskutera utmaningar under genomförandet av regeringens satsning på e-förvaltning och vid behov föreslå åtgärder. Förslagen från rådet kommer att utredas inom Regeringskansliet, varpå berörda enheter prioriterar och bereder eventuella åtgärder inom ramen för etablerade processer.

Genom rådet samlar regeringen nödvändig kompetens för att genomföra vår satsning på e-förvaltning som vi kallar för ”Digitalt först”. I rådet ingår representanter från hela den offentliga sektorn och viktiga sakpolitiska områden som skola, vård och omsorg samt kompetens från strategiskt viktiga myndigheter.

Medborgare och företag ställer stora krav på en samverkande offentlig förvaltning och på en effektiv kontakt med myndigheterna. Regeringen har fått kritik från bland andra OECD, EU, Riksrevisionen, Statskontoret och Ekonomistyrningsverket för att de statliga myndigheternas utveckling av gemensamma e-förvaltningslösningar går för långsamt samtidigt som alltför många it-projekt drar över budget. Här kan vi bli bättre, och regeringen har pekat ut en tydlig riktning och agerar utifrån ett helhetsperspektiv.

Den 14 december 2015 hade rådet ett första konstituerande möte, och redan då bekräftades behovet av ett forum för förvaltningsövergripande frågor. En ökad samordning utgör en av de stora utvecklingspotentialerna i den offentliga förvaltningen, både för ökad service till medborgare och företag och för att minska onödiga kostnader för offentlig sektor. Många myndigheter och organisationer står inför liknande utmaningar. Genom att lyfta dessa gemensamt stärks också möjligheten att hantera dessa. Det finns förväntningar på att gemensamt påverka lagstiftning, utarbeta standarder och främja en interoperabel och effektiv offentlig sektor.

Jag ser framför mig att rådet kommer att ge betydelsefulla insikter och förslag på prioriteringar som är avgörande för att vi ska lyckas med våra mål om en enklare, öppnare och effektivare offentlig förvaltning.

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 25 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är en sak som man ofta säger för att man ska säga det i en interpellationsdebatt, men den är gången menar jag det också. Tack så hemskt mycket för svaret! Och förvåningen i statsrådets anlete går inte att ta miste på.

Jag upplever att man verkligen har tänkt igenom detta. Man har en plan för detta, och nu måste den sättas i verket. Det är väldigt bra, herr talman. Återigen: Tack, statsrådet för svaret!

Det kvarstår dock några frågor som jag skulle vilja ha utredda. Jag har tidigare haft debatter i kammaren om just e-förvaltning, och då har regeringens statsråd som svarar för frågorna varit statsrådet Shekarabi. Vi har bland annat talat om behovet av öppna data, och då har det fallit i statsrådets Shekarabis hägn.

Regeringen instiftar nu ett råd som bland annat kommer att ta hand om dessa frågor. Det kommer att ledas av statsrådet Kaplan som också kommer att svara på frågorna. Det skulle vara intressant att känna till vilket statsråd det är som tar ansvar just för e-förvaltningsfrågorna, om det är statsrådet Shekarabi eller statsrådet Kaplan.

En oerhört viktig del om man ska få det här att falla väl ut är, som statsrådet själv är inne på, en tydlig styrning. Utöver den politiska styrningen som sker från statsrådsnivå tror jag att det är viktigt med en tydlig styrning från den tjänstemannanivå som ligger strax under den politiska.

Statsrådet och jag har många gånger diskuterat vad statsråd får och inte får göra, och det finns vissa gränser, tillstår även jag, för vad ett statsråd kan göra i sin tjänsteutövning utan att riskera att bli anklagad för ministerstyre.

När det kommer till den här formen av väldigt konkreta och ofta exekutiva beslut som måste fattas vad gäller standardiseringar, upphandlingar av it-system, interoperabilitet och samordning föreställer jag mig att man behöver en tydlig kommandostruktur över gränserna mellan myndigheterna för att minimera risken för ett fragmentiserat sätt att se på detta och att myndigheter angriper samma it-problem på olika sätt.

Även om jag har stor tilltro till statsrådets förmågor är han begränsad. Därför vill jag veta om regeringen har utsett någon på tjänstemannanivå som har möjlighet att sätta ned foten där foten behöver sättas ned, som har möjlighet att ta de här besluten. Ska vi kalla det för en statlig it-general? Vi kanske inte ska använda det begreppet för mycket, men bara för att statsrådet ska förstå ungefär vad det är jag är ute efter. Det är oerhört viktigt för att kunna hålla uppe hastigheten i de här reformerna som behöver ske i statens förvaltning och i statens sätt att möta människor på den digitala arenan och hålla uppe effektiviteten i det arbetet, för vi har inte en dag att förlora. Vi behöver hålla tempot uppe, eftersom förändringstakten på den här arenan är så snabb.

En ännu större utmaning som statsrådet också berör är hur vi ska få alla kommuner i det här landet – de är ganska talrika – att marschera i ungefär samma riktning. De flesta kommuninvånare och medborgare vill mötas av

ungefär samma tekniska lösning, oavsett på vilken sida av en geografisk kommungräns man står.

Det är viktigt att vi har gemensamma standarder, vilket statsrådet var inne på. Även här tror jag att det behövs ett tydligt ledarskap, och jag är mycket intresserad av att höra statsrådets tankar om hur man från central nivå kan möjliggöra detta.

Anf. 26 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag tackar Erik Ottoson för en viktig debatt som grundar sig i det faktum att vi har och under många år har haft en bred samsyn i denna kammare. Det beror också på att tidigare regeringar har gjort rätt prioriteringar och rätt saker. Det gäller både alliansregeringarna under förra och förrförra mandatperioden och regeringen dessförinnan. Det beror också på vad det är för mål vi vill uppnå med e-förvaltningspolitik.

Jag sa i mitt svar att vi har en ny enhet på Näringsdepartementet som arbetar med just e-förvaltningsfrågor. Vad spelar det för roll, kan man fråga. Jo, det spelar rätt stor roll när det gäller regeringens arbete att vi har en plats där kunskap och information kan samlas så att hela Regeringskansliet med alla statsråd kan samordnas vad gäller e-förvaltningsfrågorna generellt.

Vad gäller Ardalan Shekarabis och mina olika ingångar är det precis som mellan Anders Ygeman och mig. Anders Ygeman har hand om it-säkerhetsfrågor, vilket Erik Ottoson känner till, och jag har hand om it-politik generellt. Vad gäller e-förvaltningen har jag det generella ansvaret medan Ardalan Shekarabi har ansvar för bland annat upphandlingsfrågor och att se till att samordning sker på statsförvaltningsplanet.

När det gäller de övriga frågorna finns svaren delvis i de frågor som Erik Ottoson ställde. Vi har en gemensam linje för hur vi ska se till att effektiviteten inte drabbas av överraskningsmomentet att digitaliseringen är över oss.

Vi har ju en problematik i Sverige sedan ett antal år tillbaka, och det var därför jag i mitt inledningsanförande talade om att regeringen har fått kritik. Jag sa inte om det var den gamla regeringen eller nuvarande regering, för det finns ingen konfliktyta i denna fråga.

Därför behövs det en effektivitetsingång, och jag välkomnar att riksdagsledamöter, likt Erik Ottoson, lyfter denna fråga, bevakar den och för in de perspektiv som behövs. Jag kommer att ta med mig flera av de perspektiv och synpunkter som Erik Ottoson för fram.

När det gäller rådets arbete är det lite för tidigt att vara förutsättningslös. Om jag nu skulle lägga upp ett antal av de linjer som vi inom min stab har jobbat med och regeringen diskuterat blir det en begränsande faktor för rådet. Rådet har ett behov av att de olika ledamöterna kan komma in med sina perspektiv ofärgade av det regeringen tycker och tänker i frågan. Sedan får vi plocka ihop detta, och riksdagen ska involveras i arbetet.

För min del innebär detta också en bra möjlighet att få in kunskap från myndigheter, som ju är staten, och därigenom kunna interagera med it- och telekomföretagen. Det handlar om alla de olika bitar som berörs av bland annat öppna data, om hur internetförvaltning ska hanteras och inte minst om att ta del av de goda exempel som finns i vår omvärld.

Jag var nyligen i Estland och Finland och fick en bra inblick i hur de har jobbat för att få den framträdande position och roll som det ibland målas upp att de har.

Vi rör oss fortfarande framåt i Sverige, och det har vi gjort under många år. Men de andra länderna har sprungit fortare och en del av dem har hunnit i kapp och om oss.

Prot. 2015/16:54
19 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 27 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att han utvecklar sitt svar. Jag tror att han är något på spåret när det gäller behovet av att vara förutsättningslös i diskussioner och att ha högt i tak vad gäller arbetet i ett sådant här råd.

Jag har fullt förtroende för att de som har rekryterats till rådet klarar av sin uppgift. Statsrådet gjorde dessutom en topprekrytering när han tog in kommundirektören från min hemkommun, Vesna Jovic. Det är bara att gratulera.

Det är inte en lätt uppgift att få alla myndigheter och statsråd att marschera i samma riktning och framför allt inte alla kommuner där det råder många olika politiska uppfattningar om vad som är rätt och fel och väldigt olika ambitionsnivåer.

Jag har full förståelse för att det viktigaste för en liten kommun med ett sviktande invånarantal inte är att satsa på nya stora it-reformer för bygglovshantering etcetera. Där kan det vara skönt att fortsätta i gamla hjulspår. Därför behövs en stor stimulans och kanske ibland en fast hand som leder kommunerna i rätt riktning så att vi ser till att det tillhandahålls samma kvalitet på den digitala servicen oavsett var i Sverige man bor. Man får dock inte inkräkta på det kommunala självstyret, som är en viktig princip som jag tror att många ställer sig bakom.

Detta går ut över effektiviteten i de satsningar som sedan görs och över hastigheten med vilken de kan göras eftersom just samordning och att man har många olika aktörer som drar i samma riktning är viktigt. Rådet är en bra början på det.

När jag läste pressmeddelandet om att rådet skulle inrättas blev jag positivt överraskad över att man gör detta. Jag kanske inte borde ha blivit överraskad, men så var det i alla fall. Jag hade en förhoppning om att rådet också skulle kunna få en mer exekutiv roll. Nu beskriver statsrådet att den snarare kommer att ligga på enheten inom Näringsdepartementet. Jag förstår att man kommer på idéerna i rådet och utför dem genom Näringsdepartementet.

I utförandet kommer både statsrådet och jag att behöva vara vaksamma på att man behåller effektivitet och hastighet och att man lyckas använda den samsyn som ett sådant här råd kan ge.

Jag har stort förtroende för kommundirektör Vesna Jovic från min hemkommun. Men hon är ensam representant för kommunsektorn i rådet, och kommunsektorn är en mycket viktig del om vi ska få it-Sverige att marschera framåt i rätt riktning.

Jag har några följdfrågor till statsrådet. Kan statsrådet hålla öppet för att man kommer att behöva vidta ytterligare åtgärder för att få med just kommunsektorn på tåget? Att SKL är med innebär inte att alla kommuner per automatik är med. Vad kan han i så fall tänka sig att använda för verktyg i sin verktygslåda?

Anf. 28 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag tackar Erik Ottoson för en konstruktiv diskussion om det vi båda brinner för, nämligen en effektiv statsförvaltning och en e-förvaltning som är till fyllest för medborgare och företag. Näringslivet skapar ju jobben och gör det möjligt för oss att fortsätta att vara ett av de länder som tar till vara digitaliseringens möjligheter på bästa sätt.

Ardalan Shekarabis område är effektiv statsförvaltning; det har han ansvar för. Ett av verktygen är givetvis e-förvaltning. Det ingår som en viktig del för att staten ska kunna verka på bästa möjliga sätt utifrån det uppdrag som medborgarna har gett staten och som i förlängningen innebär att vi vill ha bästa möjliga effekt av varje skattekrona. Det är en viktig ingång.

Erik Ottoson ställde en fråga om ytterligare åtgärder för att få med Kommunsverige. Bara för att man har med SKL har man inte med hela Kommunsverige, för det ser så olika ut.

Vi har 290 kommuner. Själva grunden för det demokratiska uppdraget bygger ju på att medborgarna har nära till sina folkvalda i dessa kommuner. Samtidigt är 290 kommuner ett relativt otympligt antal när det gäller att förankra och i breda folklager få ut information och framför allt inhämta kunskap och diskussion i dessa frågor.

SKL har genom åren gjort ett viktigt och demokratiskt grundläggande arbete för att föra fram kommunernas synpunkter i frågor, och därför finns de med som en naturlig del av det rådgivande organet. Att vi sedan har med enskilda kommuner är för att säkerställa att vi framför allt får ett lackmustest på var det kan landa, inte en kontrollstation.

När jag reser runt i landet och träffar kommunledningar, oavsett politisk färg, är det en av de frågor jag lyfter upp. Jag besöker kommuner och deras it-avdelningar, om de har sådana, och diskuterar med kommunernas tjänstepersoner vilken typ av tjänster de förväntar sig av staten, var de behöver insatser, vilken typ av återkoppling de behöver och om de upplever att SKL kan vidarebefordra detta på rätt sätt till oss.

Hittills har jag inte fått några signaler om att SKL inte skulle företräda kommunerna på rätt sätt, men detta ska inte hindra oss från att ha den bredd som det innebär att ha 290 kommuner. Där är jag beroende inte bara av riksdagsledamöterna i mitt eget parti Miljöpartiet, som finns i stora delar av landet, utan också av Erik Ottoson och hans partivänner och många andra riksdagsledamöter som har intresse för frågan och som kan lyfta upp detta område på olika sätt.

Jag upplever att detta ibland blir en diskussion för de närmast sörjande, och det är farligt. I dag är den digitala ekonomin och frågan om digitaliseringen i stort en minst lika viktig fråga som urbaniseringen, som många fler diskuterar och debatterar, inte minst i medierna. Detta område blir nästan lite av ett expertområde för de nördar som tycker att det är en viktig fråga.

Jag och Ardalan Shekarabi följer upp detta noga, och vi är glada för diskussionen.

Anf. 29 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för de utvecklade tankegångarna.

Vi nördar ägnar oss mycket åt detta. Jag vill tydliggöra vad jag menar med begreppet effektivitet, för det finns absolut ett sådant begrepp. Den

statliga förvaltningen ska vara effektiv, och där är digitaliseringen ett verktyg. Effektiviteten i att ta fram digitala verktyg blir också väldigt viktig eftersom utvecklingen på området hela tiden är så snabb. Det är en stor utmaning för hela statsförvaltningen, inte minst det område som utbildningsminister Gustav Fridolin har ansvar för, för att se till att skolan har den kompetens som krävs.

Kompetensen att införa och implementera effektivt och i rätt tid är också något som jag tror att man kan behöva dela på över kommungränser, så att man inte ligger två år efter i utvecklingen hela tiden. Det är tyvärr alltför vanligt i det offentliga Sverige, där upphandlingar tar lång tid. Upphandlingsinstrumentet är heller inte det absolut lättaste att använda när man har att göra med ständigt föränderlig materia, om man inte upphandlar korta kontrakt väldigt ofta. Då finns problem med det i stället. Jag tror att vi behöver se över detta.

Jag ska knåpa ihop en interpellation till statsrådet Shekarabi och grotta ned mig ytterligare lite i hur vi kan arbeta med upphandlingar och effektiv e-förvaltning.

Min slutgiltiga fråga till statsrådet blir: Hur ser han på hur vi kan uppnå effektivitet i implementeringen på ett ännu bättre sätt? Vilka ytterligare åtgärder kan man vidta för att implementeringen av de nya teknologiska framstegen ska bli så bra som möjligt?

Anf. 30 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag tackar Erik Ottoson för uppföljningsfrågan och själva grunden för att han ställde frågan, nämligen hans vurm för att det här är ett område som skulle kunna bli ännu bättre så att vi som nation och skattebetalare kan få ytterligare valuta för våra pengar, om man uttrycker det så.

Eftersom Erik Ottoson nämnde utbildningsminister Gustav Fridolin vill jag också passa på att säga att vi helt nyligen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram en ny it- och digitaliseringsstrategi. Det är ett område som jag under många år förväntade mig skulle finnas, och jag är därför glad att det nu pågår ett sådant arbete inom Skolverket. Det är ett viktigt område. Hela det område som Erik Ottoson tog upp täcks inte, men det är ändå en viktig del.

När det gäller själva ingången i Erik Ottosons slutfråga handlar det i förlängningen om att skapa mervärden för medborgare och företag. Det finns inget egenvärde i att statsapparaten digitaliseras, oavsett om det är för effektivisering eller annat, utan det måste vara effekterna av digitalisering och själva e-förvaltningen som måste eftersträvas.

Vi har sett hur vissa länder har gjort en del rätt. Sedan kan man alltid diskutera om dessa länder började från noll och därför kunde bygga upp en mycket effektivare e-förvaltningsstrategi än Sverige, som har varit ute på banan under lång tid och därför har ackumulerat en digitaliseringsskuld, om man nu kan se det så.

Jag menar därför att ju fler områden som detta kan implementeras på och ju fler företagare och enskilda som kan se nytta med digitalisering desto större möjligheter till effektivitet kommer vi att få inom statsapparaten. Det är en växelverkan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

§ 9 Svar på interpellation 2015/16:286 om bedömning i skolan

Anf. 31 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig vilka bedömningsverktyg som jag anser att skolorna och deras personal behöver för att på ett effektivt och nyanserat sätt arbeta med elevers kunskapsutveckling och verksamheters kvalitet. Linus Sköld har också frågat mig vad jag kan göra för att skapa förutsättningar för en bedömningspraktik som på bästa sätt stöder elevers och verksamheters utveckling.

Jag håller med Linus Sköld om att bedömning som verktyg för lärande och utveckling är viktigt, såväl för den enskilde som för verksamheten i stort. Jag håller också med om att ett ensidigt fokus på betyg och provresultat kan riskera att utveckling och lärande i sig blir underordnat. Jag delar även uppfattningen att alltför summativ bedömning kan bli generaliserande och därmed rättsosäker.

Jag anser att de verktyg som finns lagstadgade i form av utvecklingsamtal, skriftliga individuella utvecklingsplaner, nationella prov, betyg och betyg i kombination med statliga och lokala stödsatser och därtill stödmaterial och stödsystem i stort är tillräckliga om rektorer och lärare ges tid och förutsättningar att använda verktygen på ett ändamålsenligt sätt. Detsamma gäller bestämmelserna om och stödet för systematiskt kvalitetsarbete på nationell nivå, huvudmannanivå och enhetsnivå.

Från och med den 1 juli 2016 blir det dessutom obligatoriskt för alla skolor inom grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan att använda bedömningsstöd i årskurs 1.

Skolverket har arbetat fram ett bedömningsstöd som ska hjälpa lärarna att tidigt upptäcka elever som riskerar att inte nå kunskapskraven i matematik eller i läs- och skrivutveckling i svenska eller svenska som andraspråk. Det ska även användas för att upptäcka elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling. Det är viktigt eftersom alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

När det gäller att skapa förutsättningar för en god bedömningspraktik är det huvudmannen och rektorn som bär ett stort ansvar. En förutsättning för en god bedömningspraktik är att undervisning och bedömning hänger samman och inte ses som enskilda företeelser.

Naturligtvis har staten ett ansvar, till exempel när det gäller de nationella proven. Jag vill därför lyfta fram en nu pågående utredning som handlar om att göra en översyn av de nationella proven och som ska redovisa sina förslag i mars i år.

Syftet är att åstadkomma ett effektivare och mer tillförlitligt nationellt sammanhållet system. Utredaren ska bland annat se över de nationella provens syften, funktion och omfattning. I uppdraget ingår att analysera förutsättningarna för att digitalisera proven. Exempelvis innebär det att distributionen av proven kan förenklas betydligt och att bedömningen i vissa delar kan göras maskinellt. På sikt finns en betydande effektiviseringspotential i digitalisering av proven, vilket kan innebära att resurser frigörs för annat arbete och att likvärdigheten i bedömningen ökar.

Provutredningen har också i uppdrag att kartlägga behov av, och i förekommande fall föreslå, hur information och bedömningsanvisningar tillhörande de nationella proven kan förbättras för att öka likvärdigheten i bedömningen samt undersöka om det finns behov av att ta fram ytterligare bedömningsstöd.

I Provutredningens uppdrag ingår även att med beaktande av de internationella studierna inom området föreslå ett system för löpande utvärdering för trendmätning över tid.

Jag vill också framhålla det nyligen lämnade uppdraget till Skolverket om nationella skolutvecklingsprogram som innehåller stöd för det systematiska kvalitetsarbetet, med fokus på uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, bland annat insatser där befintlig statistik och it ska kunna användas som både pedagogiska och mer administrativt effektiva verktyg.

Sedan tidigare har Skolverket även fått i uppdrag att utvärdera den nya betygsskalan och kunskapskravens utformning. Utvärderingen ska ske utifrån perspektiven nationell likvärdighet, tydlighet för elever och lärare och eventuell inverkan på så kallad betygsinflation. I det arbetet ska den beprövade erfarenheten från lärarkåren tas med. Skolverket ska också lämna förslag till åtgärder för att möta de eventuella problem som utvärderingen visar på. Skolverket har också i uppdrag att utvärdera betyg från årskurs 6 i grundskolan och motsvarande skolformer. Bägge uppdragen redovisas under året. Dessutom har regeringen gjort en uppgörelse med de borgerliga partierna om att från och med 2017 inrätta en försöksverksamhet för högst 100 deltagande skolor i hela landet med betyg från årskurs 4.

Mot bakgrund av detta kan det konstateras att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stödja elevers och verksamheters utveckling när det gäller olika typer av bedömning. Jag ser därmed fram emot meningsutbytet i interpellationsdebatten.

Anf. 32 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka för svaret. Det är tydligt att vi är överens om en hel del saker, jag och utbildningsministern. Till det som utbildningsministern radade upp kan man också lägga vikten av att bedömning och undervisning hänger samman, rimliga förutsättningar för att bedriva god undervisning och en bra bedömningspraktik. Det är liksom grundläggande.

Jag hör att ministern håller med om de risker som jag har presenterat med ett alltför ensidigt fokus på summativa bedömningar som betyg och provresultat. Utbildningsministern konstaterar att reglerna i stort är tillräckliga som de ser ut.

Ministern radar upp ett antal åtgärder som regeringen har vidtagit. Det är obligatoriskt bedömningsstöd, utredning om de nationella provens syfte, funktion och omfattning samt digitalisering, nationella skolutvecklingsprogram och utvärdering av betygsskalan, utvärdering av betyg från årskurs 6 och försök med betyg från årskurs 4.

Det är alltså betyg, betyg och betyg, nationella prov, obligatoriska bedömningsstöd och så lite nationella skolutvecklingsprogram. Jag skulle vilja hävda att det understryker min tes att staten har starkt fokus på den summativa bedömningen.

Det finns dock en brasklapp, och det är utredningen om de nationella ämnesproven, som enligt ministerns svar har provens syfte och funktion som perspektiv. Jag tänker att det lämnar en öppning för att ha den typ av samtal som jag vill ha om bedömning och nationella ämnesprov. Vad ska vi ha dem till? För vems skull ska proven göras? Hur blir det för elever och lärare att göra proven? Gynnar det den enskilda elevens kunskapsutveckling? Gynnar det verksamhetens kvalitet? Är det både och eller ingetdera? Kanhända är det lätt för utbildningsministern att svara på det, men i min värld är detta komplexa frågor. Det är stenar som jag tycker att det behöver vändas på, för att bedömningsdiskussionen på politisk nivå inte ska implodera till att gälla bara från vilken årskurs eller i hur många steg och hur många prov.

Jag tycker att utvärderingen av betygsskalan också förtjänar lite uppmärksamhet. Perspektiven likvärdighet, tydlighet för lärare och elever samt inverkan på betygsinflation har inte samma ärbara fokus som perspektiven i utredningen av de nationella ämnesproven. Jag skrev i interpellationen att jag önskar mer av fokus på verksamhetens, lärarnas och elevernas behov av bedömning som verktyg för utvecklingen. Jag konstaterar att de perspektiven, utifrån den utvärdering som ska göras av den nya betygsskalan, inte kan sägas vara inriktade på hur betygssystemet fungerar som utvecklingsverktyg för elevernas kunskapsutveckling eller verksamhetens kvalitet.

Jag skulle därför vilja att utbildningsministern lägger ut texten lite om vilka syften utbildningsministern har med betygen som bedömningsverktyg eller bedömningsform. Vilka funktioner fyller de? Uppfylls de syftena av funktionerna på ett effektivt sätt genom betygssystemet, eller kan de utvecklas och kompletteras för att bli mer effektiva?

Anf. 33 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack, Linus Sköld, för möjligheten att diskutera pedagogik och riktigt svåra pedagogiska och didaktiska frågor i riksdagens kammare.

Eftersom Linus Sköld landade i betygsfrågor och hur betygen ska fungera ska jag börja med att problematisera ett konstaterande som Linus Sköld gjorde: Eftersom en så stor del av svaret handlade om betyg och prov hade regeringen mer fokus på den summativa bedömningen.

Det konstaterandet bygger på antagandet att betyg och prov alltid enbart är summativa. Men det är då, skulle jag säga, som betyg och prov tappat sitt syfte. Betyg och prov måste vara del av en formativ bedömning där inte bokstaven i betyget eller siffran som ger slutpoängen i proven är målet med verksamheten utan där det är en del av en kunskapsutveckling för den enskilda eleven och diskuteras med eleven på ett sådant sätt att eleven kan ta med sig det utifrån detta också och inte bara som en strävan att uppnå bokstaven eller siffran i provresultatet. Betygen måste fungera som en del av en formativ bedömning.

Då ser vi att det i dag finns ett antal problem där vi, för att kunna ta tag i dem, måste angripa brister i hur betygsskalan fungerar eller i vart fall tolkas och brister i det nationella provsystemet. Där fick jag ett antal konkreta frågor av Linus Sköld.

När det gäller utvärdering av betygsskalan pågår det en rätt intressant diskussion lärare emellan om hur man har uppfattat det material som finns. Det är enkelt att konstatera att det största problemet med det nya betygssystemet var hur det infördes. Det pressades igenom väldigt snabbt i svensk skola på ett sätt som gjorde att de som skulle sätta betyg hade fått bristfälliga möjligheter att först sätta sig in i systemet, diskutera igenom en praktik och utveckla ett professionellt, gemensamt förhållningssätt inom hela lärarkåren och bland rektorerna till betygssystemet.

Det innebär också att betygsskalan tolkas ganska olika. Ett problem som har uppstått på vissa ställen är att man har uppfattat det som att man ska bryta samman undervisningen i olika moment och att det är dessa moment sammantagna som avgör en slutsumma som ska bli ens betyg. Om man då i början av kursen inte riktigt klarade av saker och ting har det satt möjligheten att över huvud taget få ett högt betyg. Men så är det aldrig tänkt att fungera, och många lärare använder det inte heller på det sättet. Men eftersom det uppfattas på det sättet är det också en uppgift i utvärderingen att se över betygsskalan och kursmålen på ett sådant sätt att man kommer bort från det sättet att använda betygsskalan. Självklart ska man veta mer i slutet av en kurs än man visste i början av en kurs – det är därför man utbildar sig.

När det gäller de nationella proven är poängen med den utredning om nationella prov som kommer relativt snart just att se över vilka prov vi ska ha utifrån vilket syfte vi har med proven.

I dag uttrycks ett par olika syften med de nationella proven. Dels ska de stödja en formativ bedömning, det vill säga att man ska kunna hitta brister hos eleven och brister i kunskapsuppföljningen som man sedan vill kunna sätta in insatser mot. Dels ska de stödja likvärdighet i betygsättningen. Dels säger man ibland att de ska fungera som trendmätning över tid.

Det sista syftet har de aldrig varit konstruerade för – proven förändras så mycket varje år att de inte går att använda som trendmätning. Och de två första syftena står uppenbarligen emot varandra. Om man vill hitta något hos eleven som man vill göra extra insatser för är det ganska dumt att ha provet i slutet av läsåret; då borde man ha det tidigare. Och framför allt om det är i slutet av läsåret under sista årskursen, hur ska man då kunna sätta in extra insatser? Är de däremot till för att skapa likvärdighet i betygsättningen är det intressant var de ligger, men då kanske de skulle vara konstruerade på ett något annorlunda sätt.

Det är vad den nationella provutredningen nu sätter tänderna i, och jag hoppas få ett bra och genomtänkt förslag.

Anf. 34 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Jag tycker att det är härligt att med utbildningsministern få diskutera de här frågorna på djupet. Som jag nämnde tycker jag att den här debatten alltför ofta stannar vid ytan.

Jag är med på att betyg och provresultat kan användas med formativa ansatser. Då tänker jag att det finns en risk med den typen av betygsättning. Jag skulle vilja testa om utbildningsministern delar den analysen, och jag kommer sedan till några frågor i avslutningen.

Risken är alltså siffran, eller betyget, i sig. Om jag har en lång utläggning om vad utbildningsministern gjorde bra i sitt anförande och vad han hade kunnat göra bättre och sedan avslutar med att sätta ett C för det är

riskerna ganska överhängande att utbildningsministern inte tar med sig de nyanser som gäller det som utbildningsministern föreslog att elever skulle kunna göra. Det som utbildningsministern tar med sig är de 15 poäng som detta C renderar.

Denna enkelhet i betygs- och provresultatsåterkopplingen gör att den gärna används för att beskriva en skolas hela kvalitet eller att beskriva en elevs hela kunskapsutveckling. Det är inte tillnärmelsevis tillräckligt nyanserat. Bakom dessa siffror döljer sig komplexa processer och i det närmaste oändliga nyanser.

En elev kan vara excellent på att skriva skönlitterära texter men ha svårare att återge fakta på ett överskådligt och logiskt sätt i skriftlig framställning, och en elev kan vara bra på att skriva spanska men sämre på att tala spanska och så vidare. Genom kunskapskraven vägs detta ändå samman till ett betyg som blir en siffra som man sedan använder för att räkna ut ett genomsnitt. Och det genomsnittliga meritvärdet är på något sätt måttet på hur bra en skola är.

Detta är lättillgängligt för medier, för elever och för föräldrar. Det renderar ofta en del kritik som är på ytan, som ministern vet.

Staten måste våga gå före i detta sammanhang och skifta fokus, och om man vill att proven ska användas formativt är den summativa delen förvisso en viktig del men dock ett komplement till den formativa bedömningen och den formativa användningen.

Det finns en överhängande risk att denna siffra eller detta betyg för eleven och i viss mån för verksamheten blir det som driver arbetet. Jag tror att ett betyg är ett sämre sätt att motivera elever till skolarbete än att de får uppleva att de utvecklas, får känna glädjen över att de får växa och får den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter. Det tycker jag verkar vara en mycket bättre motivation. Tycker inte utbildningsministern också det?

Egentligen har jag två frågor. Är summativa bedömningar ett bra motiv för elever att studera, och delar ministern min problembeskrivning av summativa bedömningar som mått på utveckling?

Anf. 35 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tackar för detta inlägg. Nej, summativa bedömningar är ingen bra målsättning att arbeta utifrån i skolan. Man ska arbeta utifrån att lärandet i sig har ett värde och att ju mer man lär sig, desto rikare blir man, inte utifrån vilken absolut siffra man får. Det är viktigt att siffran eller bokstaven, provresultat och betyg, blir en del av detta mål och inte målet i sig.

Jag delar problembeskrivningen. Linus Sköld delar upp problembeskrivningen i två olika delar. Det handlar bland annat om problembeskrivningen när det sammanvägda betyget på en skola ses som resultatet för den skolan, alltså när man inte väger in under vilka förutsättningar som skolan jobbar eller vilken progression som skolan har. Där måste vi, speciellt i en så marknadiserad skolverklighet som vi har i Sverige, bryta uppfattningen att man kan beskriva hur bra en skola är enbart utifrån vilka betyg som eleverna sammantaget har fått. Det handlar såklart om vilka förutsättningar som eleverna hade, vilken tid som lärarna fick med eleverna och vilken progression som skolan har. En skola som har elever som får mycket annan undervisning direkt hemifrån eller som har många elever som kommer till

skolan och kan läsa redan från första klass har helt andra förutsättningar än en skola där man måste jobba på ett helt annat sätt och ha mycket mer tid för varje elev. Då måste det också vägas in.

När det gäller problemet med att betyget blir den enda beskrivningen av och det enda målet för en elev, om vi tar ned det på individnivå, ser jag precis den problembeskrivning som Linus Sköld gör. Jag tror att det finns två saker som vi kan göra för att komma åt det. Det ena uppenbara är att se till att lärare har tillräckligt med tid med sina elever. Det är genom tid och genom relationsbyggande som man kan skapa en helhet i lärandet som är större än den där sista bokstaven i slutbetyget. Det är då man kan diskutera det och kan finna vägar framåt för att se till att betyget plockas ned i dess helhet om man ser lärandet som en helhet. Denna tid måste lärare ha med elever. Det är därför som mycket av regeringens politik handlar om just investeringar som ska ge lärare mer tid för sitt jobb och mer tid med sina elever.

En annan sak som hänger samman med detta är att det under de senaste åren har skett förändringar i utbildningssystemet som har gjort att det har blivit allt färre vägar in i framför allt högre utbildning, alltså andra vägar än genom ett högt betyg från gymnasiet. Det leder till att betygets enskilda värde för eleven blir så mycket större när man inte har samma möjlighet att läsa upp ett betyg på komvux längre, när det inte längre finns regler för att tillvarata arbetslivserfarenhet när man söker till en högre utbildning, när högskoleprovet bara fyller en liten del och när folkhögskolorna under många år inte fick tillräckligt med platser på allmän linje. Det innebär att betyget blir så mycket mer viktigt för eleven. Då blir det ibland svårt att sätta betyg i relation till annat.

Därför tror jag att det viktigaste som vi kan göra för att komma till rätta med det problem som Linus Sköld lyfter fram är att, vid sidan av mer tid för lärarna, också säkerställa att det finns olika vägar in i högre utbildning. Vi måste åter börja värna om och värdesätta den krokiga bildningsresan, så att även den som inte får det högsta betyget i gymnasiet kan komma att bli en framstående företagsledare, innovatör eller ingenjör med hög utbildning, men där resan har tagit en annan väg än den raka genom höga betyg från gymnasiet.

Anf. 36 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Det hade varit intressant att diskutera den krokiga bildningsresan. Men det får nog bli en helt egen interpellationsdebatt om utbildningsministern ska få redogöra för det i dess helhet. Men vi kanske kan få något exempel på hur detta skulle kunna se ut i framtiden.

Jag skulle vilja lyfta fram ännu ett problem som jag ser med en summativ bedömning, eftersom det är detta tema som vi har. Det handlar om det stigma som det kan innebära att få detta kvitto på hur bra eller dålig man är. Om jag får ett F i engelska, och det ger mig självbilden som okunnig i engelska, och om jag får ett A i textilslöjd, och det ger mig självbilden som kunnig i textilslöjd, är risken att jag hellre ägnar min tid åt textilslöjd än engelska ganska överhängande även om det omvända förhållandet kanske borde råda.

Jag tycker att utbildningsministern alldeles nyss har presenterat några svar på denna problematik också. Men jag tycker ändå att detta är värt att föra fram.

Prot. 2015/16:54
19 januari

Svar på
interpellationer

Avslutningsvis skulle jag vilja be utbildningsministern, som vår främsta politiska företrädare i utbildningspolitiska sammanhang, att framöver tala på detta sätt om betyg och bedömning. Det har nämligen saknats i medierna och i det politiska samtalet. Kanske ska statliga eller nationella företrädare i framtiden kommunicera om betyg och prov som viktiga komplement till annan bedömning, men dock som komplement. Jag är rädd för att det får negativa konsekvenser om betyg och provresultat får fortsätta att vara huvudfokus.

Jag är mycket glad för denna interpellationsdebatt.

Anf. 37 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det som Linus Sköld landar i är ju det som är grunden för allt lärande, nämligen rätten att göra fel. När man provar sig fram och gör fel hittar man också lösningar som till sist innebär att man lär sig. Det är ofta så som man jobbar vid universitet, i naturvetenskap och under laboration. Har man en alltför summativ bedömning lär vi eleverna från tidig ålder att de ska vara rädda för att göra sådant där de riskerar att göra fel eftersom de ännu inte kan det. Då hamnar vi alldeles snett. Det är därför som det behövs en formativ bedömning.

Det är också därför som vi har motsatt oss betyg vid ännu lägre ålder. Av forskningen vet vi att den effekten blir starkare och starkare. Ju yngre barnet är, desto svårare är det att särskilja betyget från annan återkoppling.

Jag tycker att den krokiga bildningsresan hänger samman med detta. Det är genom att sätta betygen i ett sammanhang – som är en väg, men inte den enda vägen framåt – som man skapar möjlighet till dialog mellan lärare och elever där betygen kan sättas i ett sammanhang och göras till de relativa mål som de är i en ung människas liv.

Vad gör vi då för att värna den krokiga bildningsresan? Jo, vi tillför fler platser på folkhögskolor. Vi inför rätt till komvux – den största vuxenutbildningsreformen på många år – som Aida Hadzialic har presenterat. Vi skapar också olika vägar in i olika utbildningar. På det sättet ser vi till att betyg är viktiga. Det är bra att det finns en väg vidare som inte bara bygger på ett enskilt prov. Det blir också en bedömning av kunskaper och färdigheter under en längre period. Men det är inte det enda viktiga, utan det ska finnas chanser och olika vägar till kunskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2015/16:79 En ny tulllag

Motioner

med anledning av prop. 2015/16:62 Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar

2015/16:3294 av Ali Esbati m.fl. (V)

2015/16:3304 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD)

2015/16:3308 av Sven-Olof Sällström (SD)

med anledning av prop. 2015/16:64 Lag om fritidsbåtar och vattenskotrar
2015/16:3297 av Emma Wallrup m.fl. (V)

med anledning av prop. 2015/16:71 Bidrag för glasögon till barn och unga
2015/16:3299 av Carina Herrstedt (SD)
2015/16:3303 av Barbro Westerholm m.fl. (L)
2015/16:3309 av Emma Henriksson och Staffan Danielsson (KD, C)

med anledning av prop. 2015/16:78 Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte
2015/16:3295 av Johan Hedin (C)
2015/16:3301 av Linda Snecker m.fl. (V)
2015/16:3311 av Roger Haddad m.fl. (L)
2015/16:3314 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (SD)

med anledning av skr. 2015/16:48 Regeringens exportstrategi
2015/16:3296 av Håkan Svenneling m.fl. (V)
2015/16:3315 av Lars Hjälmared m.fl. (M, C, L, KD)

med anledning av skr. 2015/16:53 Riksrevisionens rapport om patientsäkerhet
2015/16:3305 av Cecilia Widegren m.fl. (M)

med anledning av skr. 2015/16:69 Politik för hållbart företagande
2015/16:3306 av Lars Hjälmared m.fl. (M, C, L, KD)
2015/16:3307 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2015/16:70 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
2015/16:3298 av Mikael Jansson m.fl. (SD)
2015/16:3302 av Stig Henriksson m.fl. (V)

med anledning av skr. 2015/16:76 Kvalitetssäkring av högre utbildning
2015/16:3300 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (SD)
2015/16:3310 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)

EU-dokument

KOM(2015) 614 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin

KOM(2015) 667 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1406/2002 om inrättande av en europeisk sjösäkerhetsbyrå

§ 11 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 januari

2015/16:309 Behandling med särlekemedel för människor med sällsynta sjukdomar

av *Barbro Westerholm* (L)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:310 Försenade EU-ersättningar

av *Anders Forsberg* (SD)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:311 Förändringar inom Livsmedelsverket

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:312 Elområden, kärnkraftsavveckling och prisskillnader

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2015/16:313 Ineffektiva arbetsmarknadsutbildningar

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

den 18 januari

2015/16:314 Den svenska pälsindustrin

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:315 Försvarsmaktens möjligheter att öva skytte

av *Sten Bergheden* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 januari

2015/16:626 Barn och unga från Marocko som vistas illegalt i Sverige

av *Pia Hallström* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:627 Polisens information till allmänheten

av *Pia Hallström* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:628 Energipolitikens inverkan på elpriset

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2015/16:629 Elprisområden

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

den 18 januari

Prot. 2015/16:54
19 januari

2015/16:630 Lika konkurrensvillkor för landsbygden

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:631 Pengar till bredbandsutbyggnad

av *Saila Quicklund* (M)

till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

2015/16:632 Kompensation till lantbrukare för merkostnader till följd

av försenade EU-ersättningar

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

**2015/16:633 Möjlighet till tidigare utbetalningar av EU-ersättningar
till lantbrukare för år 2016**

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:634 Skadeinsekten asiatiska långhorningen

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:635 Barlastvattenkonventionens ikraftträdande

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:636 Färre kontroller av boenden för barn

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2015/16:637 Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets asylsystem

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 13 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 januari

2015/16:562 Företagsfrämjande åtgärder

av *Penilla Gunther* (KD)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

den 18 januari

2015/16:567 Svenska ambitioner vid Nato-toppmötet i Warszawa

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:569 Handhavande av id-kontroller

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Anmälan om faktrapromemorior	2
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Svar på interpellation 2015/16:249 om utsläppskrav för fordon.....	3
Anf. 1 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	3
Anf. 2 RICKARD NORDIN (C)	3
Anf. 3 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	4
Anf. 4 RICKARD NORDIN (C)	5
Anf. 5 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	6
Anf. 6 RICKARD NORDIN (C)	7
Anf. 7 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	7
§ 6 Svar på interpellation 2015/16:289 om ofrivilliga äktenskap	8
Anf. 8 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	8
Anf. 9 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	9
Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S)	10
Anf. 11 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	11
Anf. 12 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	12
Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S)	13
Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	14
Anf. 15 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	15
Anf. 16 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	16
§ 7 Svar på interpellation 2015/16:283 om genomförande av Bostadsplaneringskommitténs förslag	16
Anf. 17 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	16
Anf. 18 OLA JOHANSSON (C)	17
Anf. 19 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	19
Anf. 20 OLA JOHANSSON (C)	19
Anf. 21 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	20
Anf. 22 OLA JOHANSSON (C)	20
Anf. 23 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	21
§ 8 Svar på interpellation 2015/16:285 om regeringens råd för digitalisering	21
Anf. 24 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	21
Anf. 25 ERIK OTTOSON (M).....	23
Anf. 26 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	24
Anf. 27 ERIK OTTOSON (M).....	25
Anf. 28 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	26
Anf. 29 ERIK OTTOSON (M).....	26
Anf. 30 Statsrådet MEHMET KAPLAN (MP)	27
§ 9 Svar på interpellation 2015/16:286 om bedömning i skolan	28

Anf. 31	Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	28
Anf. 32	LINUS SKÖLD (S).....	29
Anf. 33	Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	30
Anf. 34	LINUS SKÖLD (S).....	31
Anf. 35	Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	32
Anf. 36	LINUS SKÖLD (S).....	33
Anf. 37	Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	34
§ 10	Bordläggning.....	34
§ 11	Anmälan om interpellationer	36
§ 12	Anmälan om frågor för skriftliga svar	36
§ 13	Anmälan om skriftliga svar på frågor	37
§ 14	Kammaren åtskildes kl. 15.01.	38